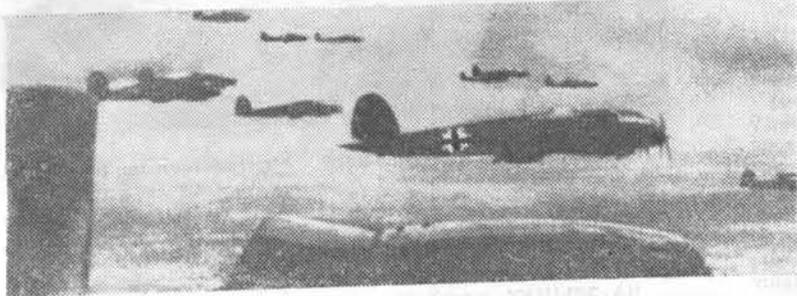

22 ЧЭРВЕНЯ 1941 ГОДА ГІТЛЕРАўСКАЯ ГЕРМАНИЯ ВЕРАЛОМНА НАПАЛА НА МІРАЛЮБІВУЮ САВЕЦКУЮ КРАІНУ. 3 МІЛЬЁНАў УЗБРОЕННЫХ ФАШЫСЦКІХ САЛДАТ І АФІЦЭРАў, 3.500 ТАНКАў, ЗВЫШ 50 ТЫСЯЧ ГАРМАТ РУШЫЛІ ПРАЗ ГРАІЦУ САВЕЦКАЯ КРАІНЫ. КАЛЯ 4 ТЫСЯЧ САМАЛЭТАў З ФАШЫСЦКАЯ СВАСТЫКАМ ЗАКРЫЛІ, ЯК ХМАРА, НЕБА.

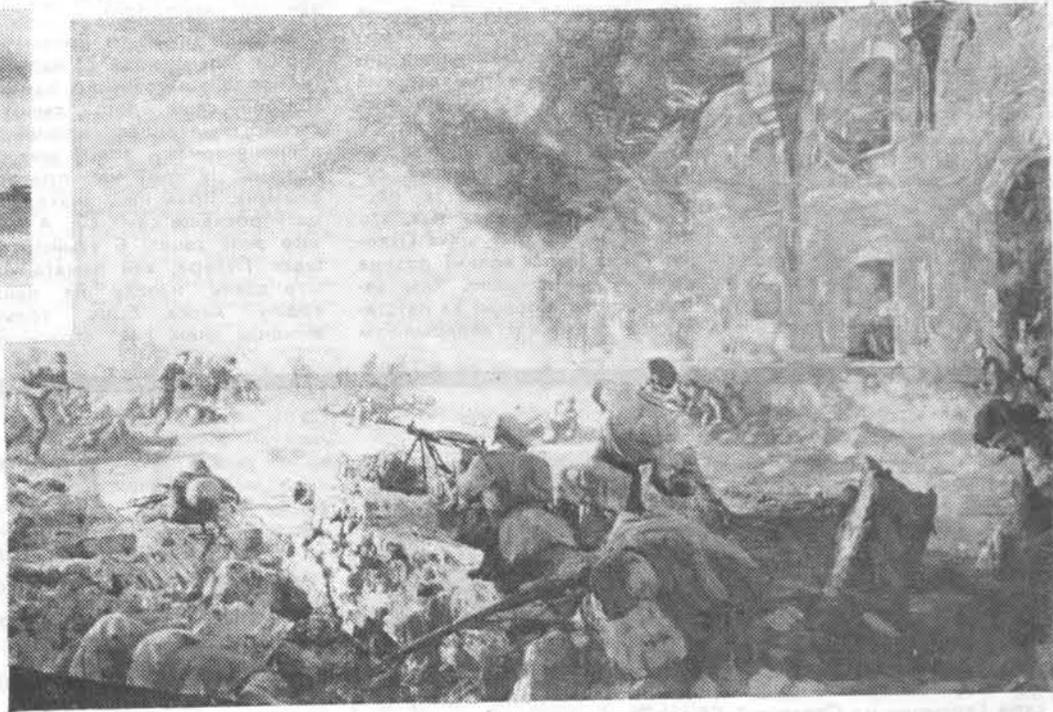
№ 46 (831)
Чэрвень
1964 г.
Цана 2 кап.

Т О Л О С Р А Д З І М Ы

ВІДАЊНЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ДЗЕНЬ ВЕРАЛОМНАГА НАПАДУ ГІТЛЕРАўСКИХ АРМІЯ НА САВЕЦКУЮ ДЗЯРЖАВУ БЫў ПАЧАТКАМ ІХ БЯСЛАўНАГА КАЊЦА. САВЕЦКАЯ АРМІЯ РАЗГРАМІЛА ГІТЛЕРАўСКИЕ ОРДЫ У ІХ ЛОГАВЕ І ВЫЗВАЛІЛА НЕ ТОЛЬКІ СВОІ КРАЙ, АЛЕ НАРОДЫ ЕўРОПЫ АД ФАШЫСЦКАЯ НЯВОЛІ.

Падоўгу затрымліваюцца наведвальнікі ля дыярамы «Абарона Брэсцкай крэпасці», якая экспануецца ў Брэсцкім абласным музеі. Яна выдатна выканана мастаком П. Дурчынём у садружнасці са скульптарам Ф. Зільбертам.

НАРОД ПЕРАМОГ

Гэты дзень не хацелася б успамінаць. Ён прынёс гора, якое ні з чым нельга параўнаць. Сотні тысяч людзей, кладучыся ў суботу спаць з добрымі марамі, так і не прачнуліся ў тую сонечную нядзельную раніцу. Гэта было 22 чэрвеня 1941 года.

І ўсё ж мы ўспамінаем гэты цяжкі дзень і нагадваем аб ім тым, хто за 23 мінулыя гады не зрабіў для сябе ніякіх выгадаў, нічому не навучыўся за гэты час. Не трэба забываць, што дзень бандыцкага нападу «цывілізаваных» гітлераўскіх ордаў на наш край у той жа час быў і пачаткам іх бясплаўнага канца.

Наш народ не хацеў вайны. Савецкі ўрад рабіў усё, каб угаманіць агрэсараў. Але пэўныя колы Англіі, Францыі і ЗША імкнуліся накіраваць агрэсараў супраць СССР. Пасля Мюнхенскай здрады заходніх краін Савецкаму ўраду нічога не заставалася, як заключыць прапанаваны Германіяй дагавор аб ненападзе.

У народзе ніхто не верыў, што дагавор з фашысцкай Германіяй аб ненападзе можа быць трывалым. Народ ненавідзеў фашызм, але разумее, што чым далей будзе адцягнута вайна, тым большымі будуць нашы гаспадарчыя поспехі, а значыць і абароназдольнасць. Мы тады маглі разлічваць толькі на свае сілы. СССР быў у той час адзінай сацыялістычнай краінай у капіталістычным свеце.

На жаль, чалавек, які павінен быў у першую чаргу адчуваць недавер да суседа-агрэсара — Сталін, не ўлічваў каварства ворага і спадзяваўся на германска-савецкі дагавор аб ненападзе. Сталін не паверыў даным, якія ён меў аб канцэнтрацыі германскіх войскаў уздоўж савецкай граўцы. Нават калі напад ворага стаў фактам і Сталіну далажылі аб гэтым, ён рашыў у першую хвіліну, што весткі аб нападзе з'яўляюцца правакацыйнымі.

Усё гэта ўскладніла становішча. Але для кожнага савецкага чалавека было ясна адно: вораг напаў, ворага трэба знішчыць. Нават той, хто у той час быў несправядліва пакрыўджаны, адкладаў у бок асабістыя

справы, і бараніў Радзіму. Сапраўдныя патрыёты разумелі, што са сваімі справамі ў сваім доме мы разбярэмся самі. Трэба перш за ўсё бараніць свой дом, свой родны кут.

А сіла, якая пайшла на наш край, была вялікай. 190 дывізіяў гітлераўскай Германіі і яе саюзнікаў рушылі на святанні 22 чэрвеня 1941 года праз граўцу Савецкага Саюза. У складзе гэтай велізарнай арміі, якая разгарнулася ад Баранцава да Чорнага мора, налічвалася да пяці мільёнаў чалавек, 3 500 танкаў, звыш 50 000 артылерыйскіх гармат і мінамётаў. Гэту ўзброеную да зубоў фашысцкую армію падтрымлівалі больш чым 3 900 нямецкіх самалётаў.

Здавалася, не было ў свеце сілы, здольнай процістаяць гітлераўскай вайскавай машыне, якая паставіла на службу захопніцкай вайне рэсурсы пакаронай Еўропы. Многія скептыкі прадракалі Савецкаму Саюзу лёс Францыі, Бельгіі, Чэхаславакіі. «Амаль усе аўтарытэтныя ваенныя спецыялісты», — пісаў Чэрчіль, — меркавалі, што рускія арміі неўзабаве пацярпяць паражэнне і будуць у асноўным знішчаныя.

Але і фашысцкія генералы, і аб'ектыўныя ваенныя спецыялісты буржуазных армій памыліся. [Заканчэнне на 2-й стар.]

ЦЕПЛЯЯ СУСТРЭЧЫ, ШЧЫРЫЯ СЛОВЫ

Старажылы дацкай сталіцы свярджваюць, што яшчэ ні адзін замежны госць не прыцягваў да сябе такой вялікай увагі і такой пільнай цікавасці, як Старшыня Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчоў, які знаходзіўся ў Даніі з афіцыйнымі візітамі. Дзе б ні з'яўляўся Мікіта Сяргеевіч, па якой бы вуліцы ён ні праязджаў, усюды яго віталі сотні і тысячы капенгагенцаў, выказваючы тым самым сваю павагу да краіны Саветаў, імкненне ўмацоўваць і развіваць дружалюбныя адносіны з Савецкай дзяржавай.

У дружалюбнай атмасферы адбыліся перагаворы паміж М. С. Хрушчовым і прэм'ер-міністрам Даніі Е. О. Крагам. У ходзе перагавораў адбыўся адкрыты, карысны абмен думкамі па шырокаму колу пытанняў. М. С. Хрушчоў і Е. О. Краг з задавальненнем адзначылі, што паміж СССР і Даніяй устанавіліся добрасуседскія адносіны, і выказалі гатоўнасць усямерна ўмацоўваць і развіваць гэтыя адносіны ў інтарэсах савецкага і дацкага народаў, у інтарэсах міру і міжнароднай бяспекі.

Савецкі прэм'ер меў аўдыенцыю ў караля Даніі Фрэдэрыха IX, пабыўаў на традыцыйнай сельскагаспадарчай выстаўцы ў Белахой — паўночным раёне Капенгагена, па запрашэнню

гаспадароў наведваў некалькі прыватных кватэр, дзе цікавіўся ўмовамі жыцця і працы простых датчан, быў госцем дзіцячага сада па вуліцы Бельмансгадэ.

На востраве Фюн Мікіта Сяргеевіч знаёміўся з сельскай гаспадаркай, а таксама наведваў горад Адэн — радзіму Ганса Хрысціяна Андэрсена.

З вялікай прамовай выступіў савецкі прэм'ер на сходзе таварыства «Данія—СССР» і студэнцкага аб'яднання. У сваёй прамове ён падкрэсліў, што ў Савецкім Саюзе цэняць пазіцыю дацкага і нарвежскага ўрадаў адносна неразміяшчэння замежных войскаў у Даніі і Нарвегіі і іх няўдзелу ў шматбаковых ядзерных сілах НАТА, а таксама тое, што гэтыя ўрады не маюць намеру размяшчаць ядзерную зброю на тэрыторыях сваіх краін. У нас ёсць усе перадумовы для таго, сказаў М. С. Хрушчоў, каб зрабіць адносіны паміж Савецкім Саюзам і Даніяй добрым прыкладам мірнага суіснавання дзвюх дзяржаў з розным сацыяльным ладам.

20 чэрвеня адбылося падпісанне Сумеснага савецка-дацкага камюніке.

21 чэрвеня савецкі прэм'ер развітаўся з гасціннай зямлёй Даніі. Далейшы яго шлях ляжыць у Швецыю і Нарвегію.

Хроніка ўраўняў — Хроніка

Пяць стагоддзяў дружбы — такая тэма выстаўкі, якая адкрылася ў Капенгагенскім музеі выяўленчага мастацтва.

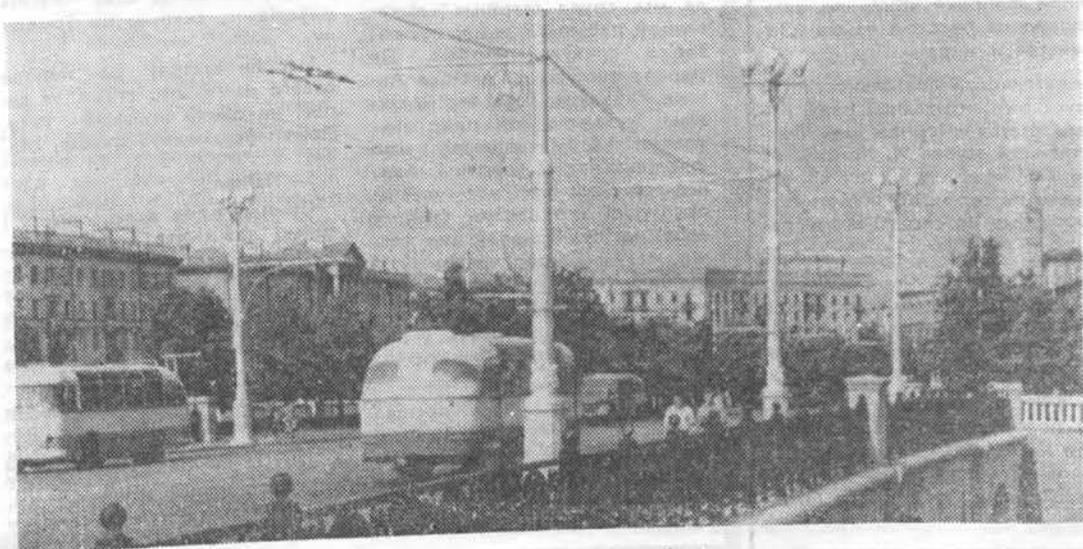
Выстаўка, якая называецца «СССР і Данія — пяцьсот гадоў», характарызуе даўнія дружалюбныя адносіны, якія снілаліся паміж Даніяй і Расіяй — Савецкім Саюзам.

Выстаўку адкрыў старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па культурных сувязях з замежнымі краінамі С. К. Раманоўскі. Ён сардэчна падзякаваў яе арганізатарам.

● Па даручэнню М. С. Хрушчова старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па культурных сувязях з замежнымі краінамі С. К. Раманоўскі наведваў у Капенгагене нацыянальную бібліятэку Даніі і перадаў у дар бібліятэчку савецкай літаратуры. Дырэктар бібліятэкі П. Біркелунд прасіў перадаць сарэчную падзяку М. С. Хрушчову за падарунак і ўвагу да бібліятэкі.

● Пачалося будаўніцтва самага буйнага ў Мінску і рэспубліцы будынка фундаментальнай бібліятэкі АН БССР імя В. Р. Бялінскага. Рабочая частка новага корпуса разлічана на 6 паверхаў, а кнігасховішча на 2 мільёны кніг — у 10 паверхаў.

● На фестывалі тэлевізійных фільмаў для дзяцей і юнацтва, які закончыўся ў Мюнхене (ФРГ), вышэйшую ўзнагароду фестывалю — прыз «Юнацтва» атрымала карціна Мінскай студыі тэлебачання «Зіміні дуб».

Мінск, праспект імя Леніна.

НАРОД ПЕРАМОГ

(Пачатак на 1-й стар.)

ліліся. Яны не ўлічылі самага галоўнага — вялікай любові нашага народа да Савецкай улады, да таго парадку, які ён заўсёды пасля рэвалюцыі 1917 года.

Савецкія ўзброеныя сілы, абпіраючыся на ўсенародную падтрымку, натхняемыя вялікай Ленінскай партыяй, устаялі, вытрымалі ўдары ворагаў, адбілі іх, а затым, перайшоўшы ў наступленне, зламалі хрыбет фашысцкаму зверу і дабілі яго ва ўласным лагаве.

Вызваліўшы свой край ад гітлераўскіх ордаў, савецкі народ дапамог і іншым краінам вызваліцца ад ненавіснага фашысцкага панавання. За час чатырохгадовай жорсткай барацьбы савецкія войскі пераломілі ў некалькі разоў больш гітлераўскіх дывізій, чым іх было к моманту нападу на СССР.

Справядлівыя мэты вайны забеспечылі савецкаму народу сімпатыі і падтрымку ўсяго свабодалюбівага чалавецтва. У Францыі, Італіі, Чэхаславакіі,

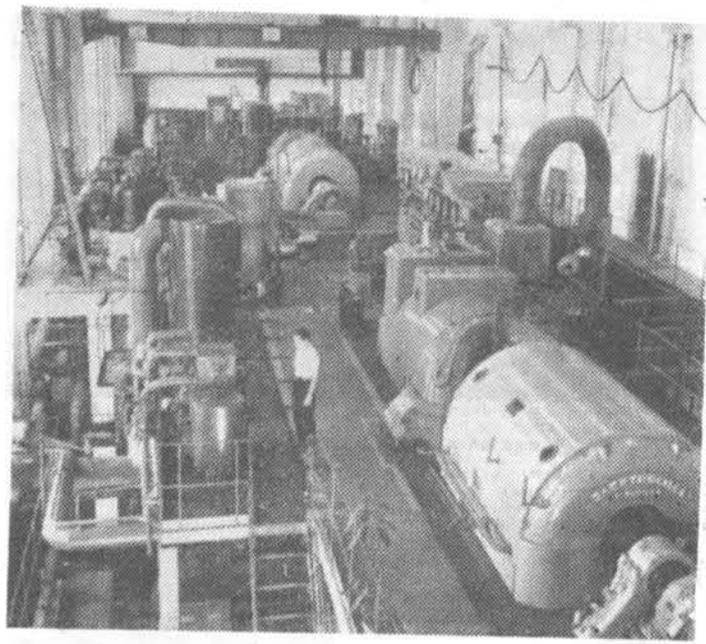
Польшчы, Балгарыі, Венгрыі і іншых краінах патрыёты, натхнёныя мужнасцю савецкага народа, падымаліся на барацьбу з гітлераўскімі акупантамі і садзейнічалі знішчэнню гітлераўскай ваеннай машыны.

Прайшло 23 гады пасля пачатку бяслаўнага маршу Гітлера на Усход. Мы нагадваем аб гэтым, каб людзі не забывалі, што і сёння яшчэ ёсць «шалёныя», якім не даюць спакою першыя перамогі Гітлера ў пачатку вайны. Пры гэтым яны забываюць, чым скончылася авантура Гітлера і яго генералаў. Памятная дата 22 чэрвеня абавязвае да найвялікшай пільнасці. Гэта асабліва важна цяпер, у век ракетна-ядзернай зброі, у эру авалодання космасам. Сілы рэваншу і агрэсіі спеюць зноў там, дзе яны выспелі напярэдадні другой сусветнай вайны. І зноў іх песцяць і заахвочваюць тыя, хто ў свой час адкрыў шлях Гітлеру. Гэтыя паны вельмі дрэнна вывучаюць гісторыю. Яны забываюць, што толькі за паўстагоддзя германскі імперыялізм

двойчы быў зачынчыкам агрэсіі, развязаў знішчальныя сусветныя войны. Хай аб гэтым нагадаюць усюму свету дзве даты: 50-годдзе пачатку першай сусветнай і 25-годдзе пачатку другой сусветнай войнаў.

Які больш двух дзесяткаў гадоў таму назад, савецкія людзі аднадушна падтрымліваюць паслядоўную міралюбіваю палітыку свайго ўрада. Як і тады, перад нападам на нашу краіну гітлераўскіх полчышч, наш народ не хоча вайны і робіць усё, каб не дапусціць новай ваеннай катастрофы.

Савецкія людзі з болем у сэрцы ўспамінаюць 22 чэрвеня 1941 года, ушаноўваюць памяць мільёнаў сваіх братаў, сыноў і сясцёр, якія аддалі жыццё ў абарону гонару, волі і шчасця Радзімы. Іх кроў не прапала дарэмна. Край наш знаходзіцца ў росквіце сваіх сіл. А тыя, што зноў хацелі б узысці на шлях Гітлера, хай памятаюць, што дзень нападу на нашу краіну можа быць толькі апошнім днём для агрэсараў.

У жніўні 1948 года Брэсцкая электрастанцыя, разбураная гітлераўскімі захопнікамі ў гады вайны, зноў дала ток. Яе магучнасць павялічылася ў некалькі разоў у параўнанні з даваеннай. Цяпер Брэсцкая электрастанцыя працуе ў складзе Беларускай энергасістэмы. Яна дае гораду не толькі ток, але і цяпло.

НА ЗДЫМКУ: машынная зала Брэсцкай электрастанцыі.

Фота В. Германа.

Сёння в нумере

Передовая статья сегодняшнего номера «Народ перамог» посвящена 22 июня — дню вероломного нападения гитлеровской Германии на Советский Союз. Этот день начала войны стал в то же время началом бесславного конца гитлеровских орда.

На первой странице помещен также отчет о пребывании в Дании Председателя Совета Министров СССР Н. С. Хрущева, о теплых встречах на гостеприимной датской земле.

Сообщение о награждении датских граждан орденами Советского Союза за помощь военнопленным и спасение советских детей в период Великой Отечественной войны напечатано на 2-й странице. Там же можно прочесть открытое письмо минчанки Веры Миланович под заголовком «Чалавек найдабрэйшага сэрца» одному из награжденных — Паулю Лунду.

Очерк Н. Соколова «Спее колас залаты» рассказывает о преобращенном Полесье, которое из края непроходимых болот стало краем необозримых колхозных полей, краем высоких урожаев.

На третьей странице в заметке «Жыццё, пражытае не дарма», рассказывается о судьбе семьи простого белорусского крестьянина советского патриота Данилы Семеновича Лаптенка. Корреспонденция «Будучае Зялёнага Луга» посвящена строительству микрорайона, выросшего за последние годы на одной из окраин белорусской столицы.

Про мужество защитников Брестской крепости, в первый же день войны принявших на себя удар гитлеровских полчищ и не покорившихся врагу, рассказывает на 4-й странице рецензия И. Кудрявцева под названием «Нашай славы старонка» на книгу «Героическая абарона», выпущенную недавно издательством «Беларусь». Имена героев навсегда останутся в благодарной памяти народа.

О подготовке отделов ССГ к празднованию 20-летия освобождения Белоруссии сообщает нам семья Гонья-Горох из Бельгии. О своей любви к Советской Родине, о верности ей пишут соотечественники из ФРГ, Бразилии и Аргентины.

На пятой странице помещены корреспонденции «Подзвіг за лагерным дротам» и «Ён бачыў смерць дзіцячымі вачыма», рассказывающие о страданиях и негнубаемом мужестве советских людей за колючей проволокой фашистских лагерей. Стихотворение белорусского поэта Пимена Панченки «Мінску», написанное в суровое военное время, полно боли и гнева, ненависти к врагу и веры в победу.

Из статьи «Імя Ленінскага камсамола Беларусі», помещенной на 6-й странице, читатель узнает о творческих делах и планах Брестского областного драматического театра. В заметке «На паклон да любімага поэта» наш витебский корреспондент Э. Язерский рассказывает об экскурсии учащихся вечерней школы чулочно-трикотажной фабрики «КІМ» по пушкинским местам. Здесь же помещено на русском языке «Завяленне групы мінскага духавенства і мірыян».

Еще одну страницу подлой предательской деятельности так называемого «президента» Белорусской центральной рады Родослава Островского рассказывает статья «Чорнае імя» бывшего партизана Великой Отечественной войны И. Криковца. Огромная печь крематория — вот единственное «предприятие», построенное гитлеровцами на территории Могилевского округа, начальником которого был до своего «повышения» Островский.

О визите наших друзей из общества «Канада—СССР», о большом впечатлении, которое произвела на них советская действительность, рассказывает корреспонденция «Мы палюбілі вашу краіну». На этой же странице печатаются информационные материалы о международной жизни под рубрикой «Планета за тыдзень».

Из материалов, помещенных на 8-й странице, читатель узнает о жизненном пути известного белорусского ученого-лингвиста, этнографа, фольклориста — А. К. Сержпутовского («Збіральнік скарбаў»), а также познакомится с фронтowymi воспоминаниями подполковника в отставке Г. Северина («Незабытае»).

ЗА МУЖНАСЦЬ І АДВАГУ

За мужнасць і адвагу, праяўленыя пры выратаванні савецкіх ваеннаслужачых і дзяцей, і аказанне ім дапамогі ў перыяд Вялікай Айчын-

най вайны Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў Ордэнам Чырвонай Зоркі дацкіх грамадзян Есена Торвальда, Лунда Пауля, Педэрсена Серэна Мелера.

Адкрытае пісьмо Паулю Лунду

ЧАЛАВЕК НАЙДАБРЭЙШАГА СЭРЦА

Рэпартаж «Ён выратаваў савецкіх дзяцей», апублікаваны ў газетах, я чытала і перачытвала шмат разоў. Гэта было падарожжа ў маё бяспаснае, далёкае, як страшны, напайзбыты сон, дзяцінства. Я вельмі рада, што Пауль Лунд, наш добры «дзядзька Пауль», жыў! Так, я, як і ўсе 35 савецкіх дзяцей, пра якіх гаворыцца ў заметцы, лічу яго сваім другім бацькам. Калі б не ён, то хто ведае, як бы склаўся наш лёс, лёс дзяцей, гвалтоўна адарваных ад сваёй Радзімы ў тыя цяжкія ваенныя гады.

Перш чым падзякаваць дзядзьку Паулю за ўсё, што ён зрабіў для нас, я хачу сказаць, як я трапіла ў Данію. Памойму, тут тояцца сляды асабліва гніюснага злачынства нацыстаў. Мы, «наш дзіцячы дом», быў у іх на асобым рахунку. Выхаванцаў гэтага дома спецыяльна адабралі ў розных кутках акупіраванай гітлераўцамі тэрыторыі Савецкага Саюза. Адбор рабіў страшны чалавек па прозвішчу Заурин. Разам з урачом — прозвішча яго я не ведаю — ён камплек-

таваў будучы «дзіцячы дом», аб якім ідзе гутарка. Потым з'звіліся чуткі, што з нас будуюць рыхтаваць агентаў гітлераўскай разведкі. Але мне думалася, што мы былі прызначаны для якіхсьці «экспериментаў» над дзецьмі.

У ліку тых, каго адабраў Заурин, я трапіла ў 1943 годзе ў Каўнас. Потым, калі Савецкая Армія пачала пасляховае наступленне, нацысты нас вывезлі. Спачатку мы апынуліся ва ўладзе нашых «выхаватэляў». Астатняе вядома: нас выратаваў Пауль Лунд, «дзядзька Пауль», як мы яго называлі. У гэтага чалавека сэрца рэдкай даброты. Як ён любіў нас! Як ён разумее дзіцячыя сэрцы, пазбыўленыя мацярынскай і бацькоўскай пяшчоты, і як умеў гаварыць з намі!

— Хутка і вам засвеціць сонца свабоды, — сказаў нека дзядзька Пауль.

Мне добра запомніліся гэтыя словы. Нам было па 10—12 гадоў, але мы добра разумелі, што азначае слова «свабода».

Мы разумелі гэтыя слова так, як разумеюць яго людзі, зазнаўшыя, што такое няволя.

Дзядзька Пауль, мне хочацца сказаць Вам, як склаўся наш лёс. Перш за ўсё пра сябе. Я шчаслівая. Мы не любім злыжываць гэтым словам — шчасце. Але я па-сапраўднаму шчаслівая, дзядзька Пауль. У мяне муж Мікалай, двое дзяцей: Святлана — чатырох гадоў і Сярожа — аднаго года. Калі яны падраснуць і пачнуць разумець жыццё, я раскажу ім гісторыю свайго дзяцінства і скажу, што ў іх ёсць дзядуля Пауль. Хочацца, каб Вы жылі доўга, доўга, каб — даруцьце маё шчырае жаданне маці — Святлана і Сярожа маглі ўбачыць і абняць Вас.

Цяпер аб іншых Ваших дзядулячых і хлапчуках. Пра многіх з іх я ведаю, што яны жывы і здаровыя, абзавяліся сем'ямі. Гэта Марыя Харошанька, якая цалкам апраўдала сваё прозвішча. Яна цяпер замужам. Лёня і Тоня Пятровы і Люда Шырокая жывуць у Ленінградзе. Наогул усе, каго я ведаю, жывыя і здаровыя, знайшлі сваю дарогу ў жыццё.

Вельмі хочацца, каб дзядзька Пауль напісаў нам пісьмо. Мой адрас: Мінск, Рэспубліканская, 37, кв. 65.

Вера МІЛАНОВІЧ (ЛАМАКА), АДН.

СПЕЕ КОЛАС ЗАЛАТЫ

Нека ў пачатку лета 1948 года мы, група старшых выхаванцаў дзіцячага дома, накіраваліся сплаўляць дровы. Па дарозе зайшлі да лесніка Антона Рабкаўца. Гэта быў маўклівы мужчына год пад пяцьдзесят. Аб ім гаварылі, што ён нарадзіўся ў сарочцы. Карнікі-эсэсаўцы ў час вайны прымуслі яго капаць самому сабе магілу. Выкапаў яе ляснік, стаў на краі, чакае аўтаматнай чаргі ў спіну.

— Апошні раз пытаю, дзе партызаны?! — тыкаючы ў бок пісталет, пракаркаў афіцэр. — Не ведаю, лес вялікі...

Люта пабілі тады лесніка фашысты і кінулі на дарозе, калі ён страціў прытомнасць... Трэба думаць, што тыя страшныя мінулы і ўплялі першыя сівыя пасмы ў валасы

дзядзькі Антона. Стаў ляснік маўклівым, скупым на ўсмішку...

Нас ён сустрэў на парозе свайго дома, што стаіць ля дарогі на самай ускраіне лесу. Прывітаўся, махнуў рукою, сказаў:

— Пайшлі!

Сумнае мора асакі, чароту, і толькі дзе-ні-дзе крывыя бярозкі, ды кусты альшаніку. Сярод купін карычнева-ржавая вада. У ёй прэе мінулагодняе лісце, мочаць свае сцяблінкі-вусікі журавіны. Ступіш на купіну, а яна, нібы жывая, знікае з-пад ног. І ты хутэй скачаш на другую, пакуль не праўраўся выратавальны астравок з травы. Ляснік лёгка крочыў уперадзе нашай групы. За ім, стараючыся трапіць след у след, спяшаўся Косця Трошка.

Раптам ён аступіўся... І мы нават ахнуць не паспелі, як наш Косця апынуўся па пояс у багне.

Калі Косця шчасліва вылез з гразі, нехта з нас, не ўтрымаўшыся, заўважыў:

— Ого! Так і ўтапіцца можна!

З таго часу мінула ўжо многа вёснаў. Косця Трошка даўно скончыў Пінскі гідратэхнікум, адслужыў у арміі і цяпер асушае масівы балот у Чэрвеньскім раёне. Няма ўжо ў старым мястэчку Пагост-Загародск і нашага дзіцячага дома. Усе выхаванцы малодшых груп пераведзены ў новую школу-інтэрнат горада Пінска.

І ўсё ж шляхі-дарогі (у каторы раз!) мяне зноў прыводзяць на Палессе. Чалавека заўсёды кліча родны куток,

ЖЫЦЦЁ, ПРАЖЫТАЕ НЕ ДАРМА

Безьямелле жалезнымі абцугамі галечы сціскала з усіх бакоў вялікую сям'ю Лапцёнкаў. Васьмёра дарослых дзяцей, нявестка, унукі, а зямлішнурок вузкі. Усе ў адной хатцы туляцца. Старэйшы сын ажаніўся, хацелася б самастойна жыць, ды аддзяліцца няма куды. Астатнім сынам таксама пара свае сем'і заводзіць...

Тады і надумаўся адзін з сыноў — Даніла — паехаць за акіян, у Амерыку, пашукаць там шчасця-доля, як гэта рабілі многія яго суседзі. Думаў зарабіць там грошай, вярнуцца дамоў, купіць зямлі. Сабраў невялічкія свае пажыткі, развітаўся з бацькам, маці і рушыў у далёкую дарогу.

Толькі не ўдалося яму трапіць за акіян, не паспеў. Яшчэ і сотні вёрст не ад'ехаў ад дому, як дачуўся, што паміж Расіяй і Германіяй завязалася вайна. А неўзабаве і Данілу забралі ў салдаты, вінтоўку ў рукі далі, пагналі на фронт. Чатыры гады правёў у афонах, ваяваў за цара, пралавіў кроў за чужыя яму інтарэсы памешчыкаў і капіталістаў.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя ў 1917 годзе адкрыла Данілу вочы на сэнс жыцця, указала дарогу да сапраўднага шчасця. З першых дзён Савецкай улады разам з аднавяскоўцамі, такімі ж беднякамі, як і сам, пачаў будаваць новае жыццё, уласнымі рукамі ствараць сваё шчасце. Лапцёнка хутка выбралі старшынёй сельскага Савета. Ад імя Савецкай улады былі бядняк надзяляў безьямельных зямлёй.

Палепшылася жыццё ўсёй сям'і Лапцёнкаў. Даніла ажаніўся, не баючыся, што не будзе дзе жыць. Год ад году сям'я прыбывала. Чатыры сыны і чатыры дачкі напаянлі хату звонкім смехам, вясёлымі галасамі. Данілу ўжо не трэба было задумвацца, якую палоску зямлі каму выдзяляць. У вёсцы Васільеўка сяляне аб'ядналіся ў калгас, каб калектывна, агульнымі сіламі весці гаспадарку. Старшынёй арцелі выбралі Данілу Сямёнавіча Лапцёнка.

Ішлі гады. Падрасталі дзеці.

Гэты здымак зроблен у ліпені мінулага года на Гомельшчыне. 20 год назад тут усё было спалена нямецка-фашысцкімі захопнікамі, людзі жылі ў зямлянках, ураджай збіралі ўручную, жыта малацілі цапамі. Непазнавальна змяніліся ўмовы працы хлебараба за дваццаць слаўных год.

Фота Ч. Мезіна.

якім бы сціплым ён ні быў. Неяк у ясны летні дзень я заехаў у да старога лесніка. Ён мяне, вядома, не пазнаў.

— Не памятаю, сыноч, далібог, не памятаю. Гады ўжо не тыя. А тут яшчэ чортаў фашыст даканаў маю сілушку.

Ён пастарэў. На абветраным, загарэлым твары стала прыкметней, гусцей сетка маршчынак, у валасах прыбавілася сівізны.

— Э-э, мілы, цяпер «чортава вока» днём са свечкай адшукваць трэба, — нараспеў загудзеў стары, калі я напамніў яму аб дрыгве.

— Вось паглядзі, рака і тая высыхла. Курыца ўброд пераходзіць... Асушаюць, сыноч, нашы балоты, хутка асушаюць. Цяпер на тарфяніках авёс, канапля, кукуруза, што той лес. Дзіву толькі даешся: не балота, а скарб...

У гэтым я пераканайся сам, калі пабываў у калгасе імя Леніна. Я ішоў па неабсяжных шырокіх палях — учарашніх

Старэйшая дачка Ніна пайшла на свой хлеб, пачала працаваць у калгасе. Мікалай паступіў вучыцца ў Мінскі педагогічны інстытут. Студэнткай тэхнікума стала Саша. Хадзілі ў школу Валодзя, Вася і Ліда.

Мірнае жыццё пераваў у 1941 годзе напад гітлераўскіх нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Савецкі народ узяўся на абарону сваёй Айчыны. Не засталася ў баку ад гэтай свяшчэннай справы і сям'я Данілы Лапцёнка.

Пакінуты ў тыле ворага для арганізацыі партызанскага руху Мікалай уцягнуў у барацьбу сваіх братоў і сясцёр. Юныя падпольшчыкі збіралі зброю і боепрыпасы, запісвалі і распаўсюджвалі зводкі Савецкага інфармбюро, вялі разведку, перапраўлялі савецкіх ваеннапалонных у лясы да партызан, здабывалі нямецкія пашпарты, пасведчанні, пропускі і іншыя дакументы, так неабходныя народным месціцам.

Даніла Сямёнавіч, чым мог, дапамагаў дзецям. Гэта ў яго хаце праходзілі сходы маладых патрыётаў, тут жа адбываліся сустрэчы партызан са сваімі сувязнымі, захоўваліся лістоўкі, зброя, чырвоны сцяг падпольнай маладзёжнай групы.

Тры доўгія гады сям'я Лапцёнкаў, як і ўвесь беларускі народ, змагалася з крыважэрным ворагам. У гэтай няроўнай схватцы загінулі двое дзяцей Данілы — Валодзя і Ліда. Гітлераўцы спалілі хату, разграбілі ўсю гаспадарку. Сям'і

давалася хавацца ў лясах, у балотах.

Пасля вызвалення Беларусі Данілу зноў выбралі старшынёй калгаса. Зноў пачаліся гады напружанай працы. Трэба было з руін, папалішчаў узяць арцельную гаспадарку, усё набываць нанова. З дапамогай дзяржавы калгас вёскі Васільеўка Бярэзінскага раёна паступова станавіўся на ногі, мацнеў, набіраўся сілы. Людзі пабудавалі новыя дамы, яшчэ лепшыя, чым былі раней, набылі жывёлу, машыны, пасадзілі сады.

Аглядаючыся на пройдзенае жыццё, Даніла радуецца, што пражыў яго не дарэмна, а з карысцю для людзей. Вось яно, яго шчасце: дабротныя дамы калгаснікаў, прасторная светлая школа-адзінаццацігодка, клуб, бібліятэка, фельчарска-акушэрскі пункт, некалькі жывёлагадоўчых гарадоў, дзесяткі розных машын, сотні гадоў жывёлы, радыё, электрычнасць.

Ёсць у старога Данілы і сваё асабістае шчасце — дзеці. Як папрыязджаюць дамоў, збіруцца ўсе разам, глядзіць на іх бацька, не нарадуецца. Старэйшая яго дачка Ніна — цяляніца калгаса «Рассвет» са сваім мужам трактарыстам — паважаныя ў калгасе людзі. Сын Мікалай — выкладчык Мінскага інстытута замежных моваў, яго жонка Ларыса — урач. Калісьці разам у школу бегалі, на адной парце сядзелі, а цяпер разам рыхтуюцца абараняць кандыдацкія дысертацыі. Дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Васіль сёлет паступіў у дактарантуру. Кандыдатам філасофскіх навук летася стаў самы меншы з дзяцей Сяргей. Саша працуе бібліятэкарам у Берасіно. Раё — супрацоўніца Віцебскага педагогічнага інстытута.

Спакойная, шчаслівая старасць у Данілы Сямёнавіча.

П. НЕСЦЯРОВІЧ.

БУДУЧАЕ ЗЯЛЁНАГА ЛУГА

Некалькі сот гектараў зямлі на паўночна-ўсходняй ускраіне горада Мінчане называлі Зялёным Лугам. Тут гады тры таму назад кроцьлі геадэзісты. Яны даследавалі кожны квадрат зямлі, даходзілі сваімі шчупамі да «падшвы» — асновы ўзвышшаў і самога балота. Праекціроўшчыкаў у той час цікавіла адно пытанне: ці можна тут будаваць горад? Адказ быў атрыман станоўчы: грунт вытрымае вышынныя будынкі, рэльеф мясцовасці дазваляе выгадна размясціць жылыя дамы і прадпрыемствы бытавога абслугоўвання. Архітэктары вызначылі будучае Зялёнага Луга.

У новым мікрараёне будуць пабудаваны тысячы кватэр. Разам з жылымі дамамі вырастаць школы, дзіцячыя сады, яслі, паліклініка, гандлёва-грамадскі цэнтр і г. д.

У гандлёва-грамадскім цэнтры будуць размешчаны прадпрыемствы грамадскага харчавання: сталовая на 150 месц, школьныя буфеты, дамавыя кухні, дзіцячыя ўстановы, кінатэатр на 800 месц, бібліятэка на 50 тысяч тамоў, клубныя памяшканні для культурна-асветнай работы і адпачынку, прадуктовыя і прамтаварныя магазіны, камбінат бытавога абслугоўвання, майстэрні па рамонту адзення і абутку.

Акрамя таго, прадугледжана будаўніцтва дадатковых прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання ў шматпавярховых дамах. У першым мікрараёне будуць два прадуктовыя і два прамтаварныя магазіны, сталовая на 100 месц, рэстаран, цырульня.

Узводзіцца школа на 964

вучні. Другая будзе пабудавана ў раёне гандлёвага цэнтра з выходам на зялёны прастор у бок Падбалоцця. Будуюцца два дамы для ясляў-садоў на 280 месц кожны.

Побач узнікне мікрараён № 2. У ім таксама будуць дзве школы і чатыры дзіцячыя камбінаты.

На поўнач ад жылой забудовы на шырокай пойме рацуні Сляпянка размесціцца спартыўны комплекс са стадыёнам і павільёнамі. Сістэма абваднення ракі Свіслач, якую распрацоўвае «Белдзяржпраект», уключае ў сябе і добраўпарадкаванне рацуні Сляпянка, дзе будуць створаны праточныя стаўкі.

Заходні бок вуліцы Я. Коласа таксама забудуецца шматпавярховымі дамамі. Гэта так званы Зялёны Луг-3. Карацей кажучы, робіцца ўсё для таго, каб стварыць людзям максімум выгод для работы і адпачынку.

Многае з таго, што намічана планам забудовы мікрараёна Зялёны Луг-1, ужо зроблена калектывам домакіраўнічага камбіната. Занялі свае месцы пятнаццаць шматпавярховых дамоў. З'явіліся скверы, уздоўж новых вуліц пасаджана больш пяцісот ліп, клёнаў, таполяў. Два новыя аўтобусныя маршруты абслугоўваюць першых наваасялаў.

Часта на будаўнічай пляцоўцы бываюць архітэктары — аўтары праекта жылога раёна. Яны раіцца з рабочымі, знаёмяцца з жытарамі. У выніку творчай сядзюжнасці архітэктараў і будаўнікоў ствараецца адзін з лепшых мікрараёнаў Мінска.

Н. ПАУЛАЎ.

Тут вырошчваюць багатыя ўраджаі кукурузы, цукровых буракоў, жыта, канапель.

Напружана гудзе матор «Победы», якая пяляе сярод рэдкага бярэзніку, ап'янёнага сонцам. Дарогі тут няма. Шафёр вядзе машыну па нейкіх толькі яму вядомых арыенцірах. Але васьмь лес скончыўся. Шафёр прытарможвае, кінуўшы галавой, гаворыць:

— Вось яны, учарашнія непраходныя балоты! Што? Не верыцца?

Так, паверыць было цяжка. Да самага гарызонта цягнуцца зялёныя квадраты палёў.

— Што тут гаворыць, на першых парах мне самому іншы раз не верылася, — закурваючы, працягвае шафёр. — Ці ж гэта жарт, газуш на машыне па балоту! Бывала, тут нават жывёлу не пасвілі, дрыгва — гіблае месца. А цяпер... Тут трактарыстам добра — прастор, шырыня.

Ужо больш 33 тысяч гектараў адважалі ў балот меліяра-

таты Целяханскага будаўніча-монтажнага ўпраўлення.

...Мы ішлі ўздоўж толькі што пракапанага канала. Частка вады ўжо спала. Але ўсё ж тут яшчэ багніста, і ісці цяжка. Ступіш на купіну, а яна, нібы губка, пырскае брудна-жоўтай вадой. Вякамі адстаивалася яна тут, ржавела, губіла ўсё жывое, пакуль не прыйшоў сюды сапраўдны гаспадар — савецкі чалавек. І васьмь ім пракапаны яшчэ адзін новы канал, канал жыцця. Вада адступнае, ідзе прэч. А разам з ёй і легенды аб непраходнай дрыгве, аб каварным «чортавым воку», адкуль не вылезеш, не выратуешся, калі няма ў цябе падрукой моцнай жэрды. Але ж і легенды ствараюць самі людзі. І яны, несумненна, складуць новую прыгожую легенду, легенду — быль аб мужных першапраходцах — пакарыцелях палескіх балот.

— Вось тут, — абводзячы алоўкам на карце зялёныя масівы, расказвае начальнік будаўніча-монтажнага ўпраўлення Фёдар Фёдаравіч Нікіцін — тарфянікі калгаса імя Кірава.

Тут вырошчваюць багатыя ўраджаі кукурузы, цукровых буракоў, жыта, канапель. Напрыклад, у брыгадзе Канстанціна Паўлавіча Калеснікава была сабраная на 360 цэнтнераў бульбы з аднаго гектара. Лепшы ўраджай цукровых буракоў быў сабраны ў брыгадзе Дзмітрыя Дзям'янавіча Лаціцкага — на 350 цэнтнераў з аднаго гектара. Высокія ўраджаі ўсіх сельскагаспадарчых культур атрымліваюць на асушаных тарфяніках і хлебарабы сельгасарцелей імя Куйбышава, «Расія», «Шлях да камунізма» і іншых.

Не ведаю, як на каго, але на мяне, вырасшага тут, у гэтым раёне, гэты пералік «сухіх» лічбаў зрабіў вялікае ўражанне. Я ведаю, як цяжка адваваць у балота хоць бы невялікі кавалачак. А тут гутарка ідзе аб сотнях гектараў — гэта тысячы тон вырашчанага на іх збожжа, бульбы, цукровых буракоў, гэта — багацце, шчасце.

І васьмь разам з Фёдарам Фёдаравічам мы едзем на балота, да меліяратараў.

Напружана гудзе матор «Победы», якая пяляе сярод рэдкага бярэзніку, ап'янёнага сонцам. Дарогі тут няма. Шафёр вядзе машыну па нейкіх толькі яму вядомых арыенцірах. Але васьмь лес скончыўся. Шафёр прытарможвае, кінуўшы галавой, гаворыць:

— Вось яны, учарашнія непраходныя балоты! Што? Не верыцца?

Так, паверыць было цяжка. Да самага гарызонта цягнуцца зялёныя квадраты палёў.

— Што тут гаворыць, на першых парах мне самому іншы раз не верылася, — закурваючы, працягвае шафёр. — Ці ж гэта жарт, газуш на машыне па балоту! Бывала, тут нават жывёлу не пасвілі, дрыгва — гіблае месца. А цяпер... Тут трактарыстам добра — прастор, шырыня.

Ужо больш 33 тысяч гектараў адважалі ў балот меліяра-

М. САКАЛОУ.

ТОЙ, не так ужо далёкі час глыбока запая людзям у памяць і ў сэрцы...

Перадранішнюю старожкую цішыню чэрвеня 1941-га раптоўна разарвалі густыя выбухі снарадаў, авіябомб, мін, пасеклі кулямётныя і аўтаматныя чэргі. З-за Буга ступіла на беларускую зямлю вайна...

У грудзі старой Брэсцкай крэпасці шквалам ударыў нямецкі метал, які старанна гартваўся праз многія гады.

Пачаўся штурм крэпасці.

Пачалася яе абарона...

Пра тое, што рабілася тады ў цытадэлі нашай сённяшняй славы, апавядаюць удзельнікі тых незабыўных пякельных дзён на старонках кнігі «Герцічная абарона» [выдавецтва «Беларусь», 1963].

Гэта хвалюючы расказ пра бяспрыкладны героізм савецкіх людзей, які пачаў выяўляцца літаральна з першых жа мінут вайны. Пра адважных і мужных, якім адразу ж давалася звацца нечаканымі, страшнай сілы ўдар магутнай на тым часе гітлераўскай вайскавай машыны.

Кожны з аўтараў успамінаў прыгадвае тое, што давалася бачыць уласнымі вачыма, што ўрэзалася ў памяць. Называюцца прозвішчы удзельнікаў герцічных баёў — простых, звычайных да вайны людзей, расказваецца пра іх адвагу і мужнасць. І з гэтых расказаў пра подзвігі асобных герояў вырысоўваецца калектыўны подзвіг абаронцаў крэпасці над Бугам, подзвіг народа.

...Вясной 1941 года ў гарнізоне крэпасці чулі грукат матораў, які далаў з таго берагу Буга. Там узнімаўся хмары пылу. Уранку ў бінокль можна было ўбачыць новыя дрэўцы і хмызы, якіх учора не было, вышкі.

Ляталі ля самай граніцы самалёты. Нярэдка яны перасякалі прыгранічныя Буг, Мухавец, кружыліся над нашай тэрыторыяй, і тады выраз-

на былі відаць на іх чорныя крыжы. Такія палёты не раз назіралі А. Махнач, Я. Каламіец, І. Хваталін, Н. Кантароўская — аўтары змешчаных у кнізе ўспамінаў. Але не толькі ляталі. Як расказвае В. Зайцаў, 19 чэрвеня 1941 года ён быў паранены куляй з самалёта-парушальніка: варожы лётчык адкрыў агонь па нашых «ястрабах». Савецкія самалёты ў адказ не стралялі... Як стала вядома праз шмаг гадоў, выплюдак Берыя яшчэ ў сакавіку 1940 года катэгарычна забараніў страляць па нямецкіх самалётах-парушальніках.

Шпіёны, дыверсанты разведчыкі, перааграну тыя ў нашу форму, перакінутыя да нас чэраз граніцу...

У паветры моцна пахла парохам.

У крэпасці ў той вечар ішло звычайнае жыццё, а за Бугам на нашу зямлю наводзілі драпежна ашчэрэныя хобаты гармат і мінамётаў, падвешвалі да чарнакрыжых бамбавоў бамбы.

Армады танкаў, самалётаў, велізарныя масы пяхоты былі прыведзены ў рух.

Маланкавая вайна супраць Савецкага Саюза была спланавана гітлераўскімі стратэгамі. Спачаліся яны толькі аб часе, які спатрэбіцца ім, каб пакласці ў сваю кішэню ключы ад Масквы. Спрэчка ішла аб тыднях...

Ды — пралічыліся!

Першай асечкай была Брэсцкая крэпасць. Невялікі яе гарнізон больш за месяц стрымліваў шалёны націск старанна падрыхтаванага да штурму ворага.

Ад першага ж залпа нямецкай артылерыі цішыня пакінула тэрыторыю крэпасці і не вярталася сюды праз многія дні і ночы. Запанаваў гром бомбавых і снарадных выбухаў, нязмоўчная траскатня ку-

лямётаў і аўтаматаў. Раз'ятраны рой куль, асколкаў...

Каб зламаць абаронцаў цытадэлі, азварэлыя гітлераўцы ішлі на ўсё.

Скідвалі ў фарталавыя акопы запаленыя бонкі, бутэлькі з гаручым, мас-

ла, бензін — усё, што магло гарэць. Пусцілі ў ход агняміты.

Кідалі бомбы са слезазачавымі газамі.

Ба ішлі за кожную будынак, за кожную казарму, за кожны адсек у казарме, паверх, лес-

вічную пляцоўку. Параненыя, пакуль магло трымаць зброю, не кідалі поля бою.

Гінулі ад куль, снарадаў, бомбавых удараў, пад руінамі і грудзі цэлыя абваленыя будынкаў і фортаў. Але жыла, шчацінілася смертаносным агнём крэпасць. І калі ворагу здавалася, што ўсё ўжо скончана, што можна спэкойна прайсціся па гэтых страшных для іх руінах, дзе столькі крыў праліта, — руіны ажывалі, і зноў лілася варожая кроў.

Несціханая бітва адразу ж пачала нараджаць герояў.

Нешта каля дзесяці гадзін раніцы першага дня вайны камандзір звана лётчык, камуніст Пётр Сяргеевіч Рабцоў, ведучы бой з фашыстамі над Брэстам, кінуў свой самалёт на самалёт ворага — пайшоў на таран. Гэта быў адзін з першых таранаў, якімі адкрывалі свой рахунак нашы паветраныя сакалы.

А вось героі «зямных»...

Фамін, Зубачоў, Гаўрылаў, Матвасян, Наганаў, Шаблоўскі, Кіжаватаў...

Цыжка злічыць іх, герояў неўміручага гарнізона. Доўга можна расказаць пра здзейсненае імі.

...Ён, маёр Пётр Міхайлавіч Гаўрылаў, камандаваў абаронай Усходняга форта. Колькі было адбіта варожых атак і якой цаной гэта было зроблена — ніхто не скажа. Мёртвыя — маўчаць... Тут — стралялі, пакуль сілы ставала, каб націснуць на спускавы кручок... А потым — занялі абарону ў падземных сховішчах. Міналі суткі за суткамі. Мелі — галодны сухар. Для немцаў — чарговую порцыю смертаноснага металу з таго скупога запаса, што застаўся.

Урэшце — іх уцалела трое: Гаўрылаў і два таварышы, вырашылі — прабівацца на Усход.

Што сталася з яго двума таварышамі, маёр Гаўрылаў не ведае. Яму самому ўдалося прабівацца ў паўночна-заходнюю частку крэпасці. Там схавалася ў адным з падземных казематаў у надзеі — перакачаць, калі немцы здымуць блокаду. Некалькі дзён жыў там. Еў камбікармы, якія знаходзіў у кармушках канюшні. Часам траціў прытомнасць ад голаду, ад знясілення. І — стагнаў...

Гэтыя стогны аднойчы выдалі яго...

Ён адстрэльваўся, кідаў гранаты.

Выбух нямецкай гранаты — і ён страціў прытомнасць... Такім яго і ўзялі ў палон на 32-м дні ад пачатку вайны. Далей былі канцлагеры, затым — вызваленне.

І — заслужаная адзнака маці-Радзімы: званне Героя Савецкага Саюза.

Захопленыя ў палон у непрытомным стане ці цяжка параненыя, абаронцы цытадэлі, што засталіся ў жывых, звадалі ўсе жахі канцэнтрацыйных лагераў гітлераўцаў. Бяла-Падляска, Бухенвальд, Маутхаўзен, Заксенхаўзен, Нюрнберг, Дэмблін, Брэслаў, Замосце, Хамельбург, Сядлец... Колькі іх, лагераў выправавання і смерці было на шляху герояў Брэста! Але савецкі чалавек — заўсёды савецкі чалавек! Яны і там былі нашымі людзьмі. Пры кожным зручным выпадку спрабавалі ўцякаць. Многім гэта ўдавалася. І тады яны зноў браліся за зброю — становіліся байцамі партызанскіх атрадаў Югаславіі, Францыі, Даніі, Нарвегіі, Чэхаславакіі...

Дыханнем вялікай бітвы, у якую ўступіў чэрвеньскім ранкам 1941-га савецкі народ, абпалена кніга «Герцічная абарона».

Кніга пра мужных, няскораных, душой нязломных.

І. КУДРАЎЦАЎ.

Лішчэ ЗЕМЛЯКІ

ВІНШУЮ СА СТВАРЭННЕМ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА

Разам з усім савецкім народам я радуюся грандыёзным поспехам роднай краіны. Ці можа быць інакш, калі я нарадзіўся на беларускай зямлі? Нягледзячы на сваю горкую долю, я не забыў і ніколі не забуду Радзіму. Радуюся кожнай вестачцы з роднай старонкі, а вашы пісьмы не магу чытаць без слёз. У мяне на Радзіме родныя, сябры і знаёмыя. Сын — інжынер-чыгуначнік, дачка — галоўны бухгалтар, зяць — капітан далёкага плавання, 5 унукаў, усё пучацца. Злы лёс накалечыў маё жыццё, але ніхто і ніколі не прымусіць мяне пайсці супраць дзяцей і ўнікаў. Як родную маці ніхто не замяніць, так і Радзіму другой на свеце не знайдзеш.

Мая краіна самая лепшая, самая справядлівая ў свеце. І як бы добра жылі савецкія людзі, каб не было фашыскай навалы, але і за апошнія два дзесяцігоддзі Савецкі Саюз

«Голас Радзімы» № 46 (831)

зробіў вялікі крок наперад: пабудаваны тысячы новых прадпрыемстваў, мільёны квадратных метраў жыллой плошчы. Савецкі чалавек першы ўняўся ў космас.

Ёсць на Захадзе яшчэ людзі, якія дрэнна гавораць аб маёй Радзіме. Нядаўна з СССР вярнулася адна турыстка і чорнымі фарбамі распісвала жыццё ў савецкай краіне. Не буду паўтараць яе гнюсюню хлусню — я не паверыў ніводнаму яе слову. Хлусня і паклёп не спыняць імклівага руху маёй краіны. А мы, землякі за мяжой, заўсёды будзем даваць адпор паклёпнікам.

Дарэгі таварышы! Сардэчна вінішую вас і ўсіх суайчыннікаў са стварэннем Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубіжжом. Ад ўсёй душы жадаю вам поспеху ў вашай высакароднай справе. Няхай нам ішчэціць ва ўсім.

З вялікай паганай
Антон БУРДЗІКАЎ.

ФРГ.

РЫХТУЕМСЯ ДА СВЯТА

У сувязі з 20-годдзем вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у Бельгія-ска-савецкім таварыстве мяркуюцца арганізаваць выстаўку, з якой можна было б даведацца аб тых жахах, якія перажыў беларускі народ у час акупацыі.

Наш самадзейны хор рыхтуецца да ўдзелу ў конкурсе на лепшае выкананне песні сярод

ВЫТРАМАЎ УСЁ

Я многа перажыў у сваім жыцці і, прачытаўшы кнігу аб партызанскай барацьбе беларускага народа ў час Вялікай Айчыннай вайны, успомніў пра свае нягоды ў часы акупацыі і бадзьяні на чужыне.

Вайна напаткала мяне ў Пружанах, дзе я тады працаваў. У час бамбёжкі мяне параніла ў нагу. Дабраўся да горада Пінска і, трохі падлячыўшыся, пачаў працаваць бляхаром. Праз тры месяцы мяне гітлераўцы прымусілі ісці працаваць механікам у порт на мантажу матораў, газагенератараў і дызеляў. Тут я пачаў сабатыраваць: адзін матор рамантаваў, а дзесяць выводзіў са строю. У 1942 годзе наладзіў сувязь з партызанамі. Аднойчы я паведаміў партызанам аб тым, што на рацэ Прыпяці пойдзе пароход, нагруканы газагенератарамі і маторамі. Пароход быў затоплены, а разам з ім і 250 эсэсайцаў. Аб маёй сувязі з партызанамі даведаў-

ся фашысцкі падхалім, які многіх савецкіх людзей, у тым ліку і мяне, выдаў немцам. Па яго віне я прайшоў катаргу ў Германіі. У лагеры я так знясілеў ад голаду, што ў час бамбёжкі не мог бегчы ў бункер. Але нейкім чынам усё вытрымаў і застаўся жывым.

Пасля вайны пляць гадоў працаваў у Францыі, а ў 1949 годзе выехаў у Бразілію, дзе і жыву ў цяперашні час, маю сям'ю: жонку і пляцёра дзяцей. Вось ужо 12 год як я збіраю грошы на дарогу, каб выехаць на Радзіму, але не магу сабраць патрэбнай сумы, таму што пражыць тут вельмі цяжка, усё дарагое. Большасць працоўных жыве ўпрогаладзь, хачу робяць па 15—16 гадзін у суткі. Два мае хлопчыкі, 15 і 13 гадоў, не ходзяць у школу, а працуюць у гаражы: дапамагаюць рамантаваць грузавыя аўтамабілі.

У школу ўсіх дзяцей пасылаць не мог, таму што за навучанне трэба было плаціць. Дома вучу сваіх дзяцей рускай мове, якой яны валодаюць добра.

Калі можна, прышліце нам падручнікі для 3—4 класаў. Вядзіце дзяцей у паштоўкі з паштоўкамі, газеты «Голас Радзімы». І надалей хачу атрымліваць вашу газету.

— Вядзіце прывітанне ад ўсёй маёй сям'і.

З павагай да вас
Сям'я ГОНЬЯ-ГАРОХ,
Бельгія.

Бразілія.

Калі можна, прышліце нам падручнікі для 3—4 класаў.

Вядзіце дзяцей у паштоўкі з паштоўкамі, газеты «Голас Радзімы». І надалей хачу атрымліваць вашу газету.

— Вядзіце прывітанне ад ўсёй маёй сям'і.

З павагай да вас
Сям'я ГОНЬЯ-ГАРОХ,
Бразілія.

ПАДАРУНАК АД РЕДАКЦЫІ

Я быў крануты вашым нечаканым падарункам — двума пакетамі кніг, высланымі на маё імя. Сардэчна дзякую за вашы клопаты аб нас, эмігрантах, якія знаходзяцца ў далёкай Аргенціне.

Кнігі прачытаў з вялікім задавальненнем і перадаў для карыстання ў эмігранцкай грамадскай арганізацыі ў Буэнас-Айрэсе, бо лічу, што яны не павінны належаць мне аднаму. На кожнай з кніг падпісаў: «Падарунак ад рэдакцыі «Голас Радзімы»».

З-за беспрацоўя ў былой панскай Польшчы ў 1930 годзе вымушаны быў пакінуць жонку з двума дзецьмі і паехаў у Аргенціну ў пошуках работы. У Буэнас-Айрэсе пазнаёміўся са шматлікімі выхадцамі з Беларусі, Украіны, Літвы, Польшчы, Югаславіі, Чэхаславакіі. Разам са сваімі сябрамі даведваўся з газет і часопісаў аб падзеях у СССР. Парыўноўваючы дасягненні савецкага народа, мы бачым, што ні адна капіталістычная краіна за сотні год не даб'ецца таго, што пабудавана ў СССР у параўнанні з сарак сем год.

Многія мае таварышы паехалі да сябе на Радзіму, і я ў хуткім часе спадзяюся вярнуцца да сваёй сям'і ў Беларусь.

З вялікай павагай да вас

І. А. Аргенціна.

ЯНЫ ПЕРШЫМІ СУСТРЭЛІ ВОРАГА

У вёсны Навасёлкі ёсць помнік воінам-пагранічнікам, якія загінулі ў першыя дні Вялікай айчынай вайны. Сюды часта прыходзяць калгаснікі, піянеры ўскладаюць вянкi, букеты жывых кветак, якія з'яўляюцца сціплай і сардэчнай удзячнасцю тым, хто за наша шчасце ў барацьбе з гітлераўскімі акупантамі аддаў сваё жыццё.

У брацкай магіле пахаваны Іван Сяргееў, Уладзімір Чугрэеў, Павел Капінос і іншыя воіны, якія на досвітку 22 чэрвеня 1941 года шквалам агню сустрэлі фашысцкую нечысць.

Іван Сяргееў, Уладзімір Чугрэеў, Павел Капінос былі воінамі пагранічнай заставы,

якой у 1941 годзе камандаваў малодшы лейтэнант камсамалец Васіль Гарбуноў. Цяпер ён капітан запасу і жыве ў Яраслаўскай вобласці.

Што ж адбылося 23 гады там назад у Навасёлках? З успамінаў Васіля Гарбунова і мясцовых жыхароў раскрываецца гераічная старонка няроўнай, але мужнай барацьбы нашых воінаў з вераломным ворагам.

...Пагранічнікі прынялі бой. Ад іх на заставу прыбег сабака. У ашыўніку записка: «Таварыш начальнік, змагацца будзем да апошняга патрона. Адправілі на той свет нямаля гітлераўцаў! Капчаюцца боепрыпасы. Бывайце, таварышы! Пагранічнікі не здаюцца. Сяргееў».

У тры гадзіны 45 мінут немцы пачалі ўзводзіць пераправу. Першыя фашысты паспелі сыйсці на наш бераг. Парад Сяргеева, схаваўшыся на ўзвышшы, падпусціў ворагаў бліжэй да сябе і меткім агнём ручнога кулямёта знішчыў іх. Гэта быў адзін з першых баёў у пачатку Вялікай Айчынай вайны. У дакументах, якія захоўваюцца ў фондах Маскоўскага музея пагранвойск, аб ім гаворыцца: «Пад прыкрыццём дымавой завесы пяхота праціўніка фарсіравала раку Буг. Парад у складзе яфрэйтара Сяргеева і яфрэйтара Чугрэева, які знаходзіўся ў раёне, дзе была наладжана пераправа, адкрыў на пяхоце агонь з вінтовак і ручнога кулямёта. Ім было забіта больш 30 немцаў. Абодва пагранічнікі загінулі смерцю храбрых».

Але гэта быў не адзін бой. Да заставы з боку вёскі Крынкi рвалася другая група немцаў. Першая атака гітлераўцаў заклінулася. Затым ішла другая, трэцяя. Пагранічнікі змагаліся да апошняга патрона.

І. ЧАРНЯЎСКІ.

ЮРЬЮ Гладчанку ўсяго 29 год, але ім пройдзе ўжо вялікі і складаны шлях. У 15 год ён скончыў 7 класаў. Пазней — рамеснае вучылішча ў Ленінградзе. Па пецёўцы ЦК УЛКСМ працаваў на вялікіх будоўлях Сібіры. У горадзе Омску яму даверылі кіраваць брыгадай слесароў. Служыў у радах Савецкай Арміі...

Скончылася служба. Ёсць спецыяльнасць. На любы завод яго ахвотна прымаюць, заработак добры. Жыццё забяспечана. Але не такі характар у Юрыя, каб спыняцца на дасягнутым. Ён падае заяву ў Ленінградскі тэхналагічны інстытут. Паспяхова здаў уступныя экзамены, і яго залічылі студэнтам.

Глядзіш на Юрыя, размаўляеш з ім і думаеш: пражыў чалавек шчаслівыя гады, гора не бачыў. А ці так гэта?

Юрыю было 6 год, калі пачалася Вялікая Айчыная вайна. Родны горад яго, Сураж, аказаўся акупіраваным у першы год вайны. Цяжкая доля напаткала яго жыхароў. Але не скарыліся, не сагнуліся пад цяжкасцю вайны патрыёты. У лясках ствараліся атрады народных месціўцаў. Пайшла ў партызаны Наташа — старэйшая сястра. Яна стала адважнай разведчыцай. Партызаны не давалі спакою ворагу ні днём, ні ноччу. Вар'яцелі гестапаўцы. Усё было пушчана ў ход для барацьбы з ляснымі салдатамі. Страшэнныя беды абрушыліся на партызанскія сем'і.

На досвітку 5 жніўня 1942 года дом Гладчанкаў акружылі гестапаўцы. Дома былі сям'ядавы Юра, трынаццацігадовая Людміла і іх маці Анастасія Георгіеўна. Фашысты з аўтаматамі напярэць уварваліся ў пакой. Іх суправаджаў здраднік —

бургамістр горада Раждзественскі.

— Ад імя нямецкага камандавання ўся ваша сям'я арыштавана, як партызанская, — сказаў ён. — Загадаваў збрацца!

Калі дзеці і маці апынуліся на вуліцы, там ужо стаяла калона такіх жа асуджаных. Па дарозе ў турму фашысты білі гумай і жалезнымі прутамаі тых, хто аказаўся апошнім або адставаў.

Пасля некалькіх удараў жалеза на спіне без прытом-

працы, а таму гандляры адмовіліся купіць яе і дзяцей. Так усё яны апынуліся ў лагеры смерці Бухенвальд.

У лагеры дзень і ноч дымлі печы крэматорыя. Там спальвалі тысячы людзей, жывых прымушалі грузіць попел у папяровыя мяшкі. Гэту работу некаторы час выконвала і сям'я Гладчанкаў.

У снежні 1942 года ў Бухенвальд прыехаў прадстаўнік буйнага землеўладальніка для пакупкі работнай сілы.

Яму было загадана адбіраць шматсямейных. Так трое Гладчанкаў апынуліся ў памешчыка Швянько. Ім адвалі куток у адной з пабудов.

На другі дзень Анастасія Гладчанка з Людмілай пайшлі на работу. Наглядчык, ад вачэй якога не мог ухіліцца ні адзін чалавек, які знаходзіўся без справы, заўважыў Юру і спытаў у маці:

— Твой? Заўтра каб быў на рабоце.

Аднойчы наглядчык даручыў хлопчыку класці буркі ў кошык, насіць іх і нагрузаць павозку. Работа аказалася яму не пад сілу, і Юра абярнуў кошык. Буркі трапілі пад колы. За гэта наглядчык збіў яго да страты прытомнасці.

Хто ведае, можа Юра і не застаўся б жывым, калі б не добрая нямецкая жанчына фрау Эльза, якая працавала па найму ў памешчыка. Яна ўзяла да сябе знявечанага хлопчыка і вылечыла яго.

...Перамаганосна скончана вайна. Радзіма паклапацілася аб лёсе сваіх суайчыннікаў, якія апынуліся ў фашысцкай няволі. У лік многіх і многіх тысяч вярнулася і сям'я Гладчанкаў. Радасць была няпоўнай: загінуў на фронце бацька Яфім Яфрэмавіч, спален дом, прапала ўсё, што было мажыта сваёй працай. Але засталася ў жывых дачка-партызанка Наташа. Яна працуе інструктарам райкома партыі.

Так людзі, якія не раз глядзелі смерці ў вочы, вярнуліся да жыцця.

Пётр КАСКОЎ.

ПОДЗВІГ ЗА ЛАГЕРНЫМ ДРОТАМ

Тысячы савецкіх людзей пакутавалі ў час Вялікай Айчынай вайны за калючым дротам фашысцкіх лагераў смерці. Яны і там не здаваліся, былі і мужныя, і гордыя, і непахісныя. Такім быў і Лявон Ашотавіч Атанасян.

Сведкі раскажваюць пра гэтага чалавека з захопленнем. У Крычаўскім лагеры смерці, дзе знішчалі не толькі людзей, але і ўсё тое, што нагадвала ім аб сваёй Радзіме, ён адмовіўся выканаць загад фашыстаў — зняць форму савецкага афіцэра, падпалкоўніка медыцынскай службы. Сваёй упартасцю, мужнасцю, афіцэрскай выпраўкай ён падтрымліваў у змучаных людзей веру ў перамогу, клікаў да змагання.

Фашысты не вытрымалі адзінаборства з упартым савецкім афіцэрам і вывезлі яго з лагера. Ніхто не ведаў, куды.

Адгрымела вайна. Скупыя ўспаміны былых вязняў лагера, пранесеныя праз гады пакут, пачалі адраджаць не толькі знешняе аблічча гэтага чалавека. Урач Макараў з Эсентукоў паведаміў, што памятае яго. Армянін па нацыянальнасці, ён быў бліскучым урачом. І разам з тым нядрэнна ведаў музыку, цудоўна спяваў арый і любімых опер. Кандыдат медыцынскіх навук, ён да вайны працаваў у Маскве ў Боткінскай бальніцы. Макараў паведаміў, што ў Крычаўскім лагеры быў яшчэ адзін вязень — доктар-камсамалец Сямён Васільевіч Алтаеў. Ён павінен ведаць невядомага ўрача.

Неўзабаве адгукнуўся Сямён Васільевіч, які паведаміў, што гутарка ідзе пра Лявона Ашотавіча Атанасяна, які цяпер працуе ў Маскве хірургам.

І вось хвалюючая сустрэча з легендарным вязнем...

Лявон Ашотавіч закончыў медыцынскі інстытут і музычную школу. Потым — вайна. Кваліфікаванаму і вопытнаму спецыялісту даверылі ваенны шпіталь. У першыя месяцы вайны шпіталь не паспявае эвакуіравацца, і ўрач не пакідае раненых.

Ён падзяліў з імі нялёгкі лёс, апынуўшыся ў Крычаўскім лагеры. Фашысты вырашылі прымусяць падпалкоўніка працаваць на іх, аддаць ім свае веды і вопыт савецкага хірурга. Але дорага каштавала ім гэта жаданне і тое цяпенне, з якім яны чакалі ад Атанасяна згоды. Ён адразу ж пачынае рыхтаваць уцёкі. Падпольчыца Бельцава перадае яму карту і компас. І тут правакатар выдае планы Атанасяна. Зноў катаванні, дарага ў Бабруйскай лагер смерці.

Але і тут у Атанасяна знаходзяцца сябры. Вядомы нямецкі ўрач-прафесар зацікавіўся ў лагеры сваім савецкім калегам. Часта яны гутарылі не толькі аб медыцыне, але і аб палітыцы. Нарэшце, высвятляецца, што ў іх — адны погляды на вайну, што нямецкі ўрач — антыфашыст. З яго дапамогай Атанасян уладкоўваецца ў гарадскую бальніцу, а там, з дапамогай партызанскай сувязной Крукавай, ён перапраўляецца да партызан.

Такое жыццё былога ваеннапалоннага, на першы погляд, мала чым

адрозніваецца ад жыцця многіх воінаў, якія трапілі за калючы дрот фашысцкіх лагераў смерці. Але колькі гераічных старонак за гэтым дротам напісана мужным чалавекам!

Чаркасава, якая добра ведала Лявона Ашотавіча па лагернаму жыццю, раскажвае, што аднойчы, у час аперацыі ваеннапалоннага, патрэбна была кроў. Лявон Ашотавіч без хістанняў становіцца донарам. Трыста грамаў крыві аддаў ён у той час, калі сам схуднеў на лагерным пайку, знемагаў ад здзекаў. Зноў і зноў бярэ ён у сябе кроў, а частку лагернага пайка аддае падаперацыйным хворым.

Пасля вайны Лявон Ашотавіч зноў працуе за аперацыйным сталом. Сотні складаных аперацый зрабілі яго залатыя рукі, вяртаючы здароўе савецкім людзям. Цяпер Атанасян працуе ў Цэнтральным інстытуце ўдасканалвання ўрачоў у Маскве.

М. МЕЛЬНИКАУ,
дырэктар Крычаўскага краязнаўчага музея.

Ляжыш ты, мой горад, як волат, распяты
На пыльным крыжы беларускіх дарог.
Нянавісць і гора, і прагу расплаты
Сабрай ты па кроплі і ў сэрцы збярог.
Знявечаны сталю, закруаны дымам,
Апалены чорным смяротным агнём,
Для нас ты застанься красою Радзімы,
Надзей і заўтрашнім радасным днём.
На плошчах, на вуліцах попел гарачы
Не выпаліў след мой, не змыў яго дождж.
Я разам з табою над трунамі плачу,
Мой горад любімы — мая маладосць!
Хачу аднаго я: па бруку шурпатым
Прайсціся яшчэ раз, зірнуць на мury:
Хачу пакланіцца руінам той хаты,
Дзе Янка Купала пазмы тварыў;
Над Свіслаччу з сябрам памарыць пра
шчасце

Ці, сціснутыя зубы, ў бядзе памаіўнаць
І гэтыя вершы майкліва ускласці
Жалобным вянкам на магілы мінчан.
Мой Мінск дарагі і далёкі, далёкі,
Гартуй сваю ярасць, змагайся, дужэ!
Я радасць цяпер вымяраю на крокі —
Штодня да мяне ты бліжэй і бліжэй.
Калі ж не дайду, а сажне мяне куля, —
Памерці ўсё ж такі будзе лягчэй,
Апошні раз кінушы ў бок тваіх вуніц
Пагляд прадсмяротны журботных вачэй.

Пімен ПАЛЧАНКА.

1942 г.

У нечалавечых умовах знаходзіліся савецкія ваеннапалонныя за калючым дротам фашысцкіх лагераў. Перад вамі — здымак часоў вайны. Ён зроблены ў лагеры для палонных пад Мінскам. На тэрыторыі акупіраванай Беларусі такіх лагераў было дзесяткі.

**ІМЯ ЛЕНІНСКАГА
КАМСАМОЛА
БЕЛАРУСІ**

Зала Брэсцкага драматычнага тэатра перапоўнена. Сёння не прэм'ера, сёння — «радавы» спектакль. І зусім не «радавы» — «Брэсцкая крэпасць» па п'есе К. Губарэвіча. Спектакль ішоў ужо больш 500 разоў, яго паказвалі ў Беларусі і на Украіне, у Польшчы і на сцэне Крамлёўскага тэатра ў Маскве.

Тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі нарадзіўся 20 год назад.

Група выпускнікоў Маскоўскага гарадскога тэатральнага вучылішча прыехала ў тэатр ішоў ужо больш 500 разоў, яго паказвалі ў Беларусі і на Украіне, у Польшчы і на сцэне Крамлёўскага тэатра ў Маскве.

Заснавальнікі тэатра — сёння заслужаныя артысты рэспублікі Юрый Уласаў і Георгій Волкаў, нярэдка ўспамінаюць тыя цяжкія і незабыўныя гады. У горадзе не было жылля — рэпетыцыі праводзілі ў хлеве, усё рабілі сваімі сіламі — і выпускнікі спектаклі. У горадзе, аваяным легендарнай славай гераічных абаронцаў бастыёна, ставілі «Авадзія», «Канстанціна Заслонава», «Мала-

дую гвардыю». «Як гартавалася сталь»...

Шлі гады. Нанава адбудаваўся Брэст. Тэатр узмацнеў, узмужнеў. Сёння яму па плячы цяжкія задачы, і ён іх з гонарам вырашае.

На афішы і гераічная эпопея аб узятці Перакопа «Фінал» Н. Строгава, і гераіка-рамантычнае «Юнацтва бацькоў» Барыса Гарбатава, і «Галоўная стаўка» К. Губарэвіча, і «Мараль пані Дульскай» Г. Запольскай, і «Асячарожжа, Мякішавы» А. Маўзона.

За талент, майстэрства, за чалавечнасць творчасці і радасць адкрыццяў любяць брэстаўчане свой тэатр. І гэта любоў узаемная. Акцёры ездзяць са спектаклямі на прадпрыемствы і ў вёскі, на будоўлі і глухія заставы.

Удумайцеся ў гэтую лічбу: жыхары вёскі за апошнія пяць год паглядзелі 1387 спектакляў! Штоднёвая колькасць небудзь прыкметная падзея вобласці не прайшла без удзелу тэатра.

Вялікая група актёраў удастоілася звання ганаровага пагранічніка заставы імя Андрэя Кіжаватава — гераіка-камсамольца, аднаго з тых, хто першым сустрэў у баі фашыстаў.

Вечарамі тэатр перапоўнен. Зноў і зноў са сцэны звяртаюцца да нас гераі абароны Брэсцкай цытадэлі, зноў нехта крадком выцрае слёзы, успамінаючы трагічныя і слаўныя дні.

А ў другі вечар Ленін — імкліва ўваходзіць у кабінет

і думае, і спрачаецца, і ўсміхаецца светлай лецінскай усмешкай. Спакойны, скацінцэнтраваны Фрунзе, стрыманы і страсны Дзяржынскі — колькі незабыўных сустрэч у гэты вечар, калі ідзе «Фінал»!

Нашы сучаснікі, з іх роздумамі і нястомнай прагай ведаў, імкненнем у любой справе прыняць удзел, з вялікай сумленнасцю і бескампраміснасцю — вось гераі спектакляў.

Заўсёды памятаюць у тэатры: ён Брэсцкі, ён імя Ленінскага камсамола Беларусі. Гэта значыць: раскаваць аб маладых, аб гераіях вайны і мірных будняў, выхоўваць, накіроўваць, расціць юных, і памятаць, памятаць аб тых, хто аддаў жыццё за наша сёння, і памятаць: гэта не павінна паўтарыцца!

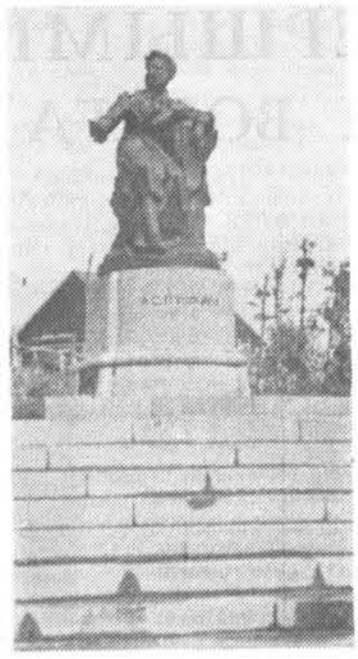
Л. БРАНДАБОУСКАЯ.

**НА ПАКЛОН
ДА ЛЮБІМАГА
ПАЭТА**

ДА 165-ГОДДЗЯ
З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
А. С. ПУШКІНА

Раіса Апанасаўна Дзямідава, выкладчыца рускай мовы і літаратуры ў школе рабочай моладзі на Віцебскай панчошна-трыкатажнай фабрыцы «КІМ», на апошнім у гэтым навучальным годзе ўрока рускай літаратуры расказала дзевяцікласнікам, што параўнаўча недалёка ад Віцебска знаходзяцца

сёлы Міхайлаўскае і Трыгорскае, дзе жыў і працаваў вялікі паэт зямлі рускай Аляксандр Сяргеевіч Пушкін. Нехта прапанаваў:

— Давайце азнамянем заканчэнне навучальнага года экскурсіяй па пушкінскіх месцах.

Прапанова была сустрэта з энтузіязмам. Фабрычны камітэт прафсаюза арандаваў камфартабельны аўтобус, і маладыя рабочыя-кімаўцы рушылі ў цікавае падарожжа.

У нашай групе дваццаць пяць чалавек і амаль у кожнага фотаапарат. Але, апынуўшыся ў пушкінскіх месцах, мы забыліся пра сваю опытку.

МЫ ПАЛЮБІЛІ ВАШУ КРАІНУ

Надаўна ў Мінску гасцілі нашы сябры-канадцы эканаміст Джон Вігдор і гісторык Роберт Кені. Яны прадстаўнікі таварыства «Канада—СССР», якое паспяхова працягвае сваю работу. Гасці расказалі аб рабоце сваёй арганізацыі, аб яе членах, сумленных міралюбівых канадцах.

«Створана таварыства «Канада—СССР» чатыры гады назад. Членам яго можа быць кожны, хто падзяляе нашы погляды, хто змагаецца за тое, каб паміж Канадай і СССР развіваліся і ўмацоўваліся культурныя і гандлёвыя сувязі, каб больш інтэнсіўна ішоў абмен турыстамі. Наша арганізацыя не ставіць сваёй мэтай прапаганду камунізму, мы толькі хочам, каб паміж нашымі краінамі была дружба, каб мы разам адстаялі справу міру, — сказаў Джон Вігдор. — Савецкім людзям, якія прыязджаюць у Канаду, мы імкнемся паказаць як мага больш. У нас у Таронта ёсць цяпер дом нашага таварыства. Гэта вялікі будынак з васьмі пакояў, дзе мы з радасцю прымаем усіх нашых гасцей. У гэтым жа доме збіраюцца члены таварыства на свае сходкі, тут дэманструюцца савецкія кінафільмы».

Абмен кінафільмамі з'яўляецца вельмі цікавай формай культурнага абмену. Савецкія кінакарціны карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў Канадзе, на іх праглядае заўсёды бывае многалюдна. Гэта выклікана цікавасцю, якую праяўляюць канадцы да Савецкага Саюза.

У сваю чаргу, таварыства «Канада—СССР» прапануе нам свае фільмы, якія раскаваюць аб малаўнічай, цудоўнай краіне, краіне магутных вадападаў, блакітных азёр і нескранутых рукой чалавека лясоў. Фільмы не маюць дачынення да палітыкі, яны могуць служыць даведнікам, для прыязджаючых у Канаду.

Вялікую цікавасць маюць карціны, зробленыя канадскімі турыстамі ў нашай краіне. Старшыня таварыства Леслі Хант мае намер прыехаць у Малады горад беларускіх аўтамабілебудаўнікоў Жодзіна і знаць аб іх кінафільмах. Ён хоча бліжэй пазнаёміцца з умо-

вамі працы на прадпрыемстве, з жыццём рабочых. Такі кінафільм будзе вельмі цікавым для нашых сяброў таму, што большасць членаў таварыства «Канада—СССР» занята ў аўтамабільнай прамысловасці.

Далей нашы гасці гавораць аб тым, што мэтай іх візіту ў СССР было жаданне бліжэй пазнаёміцца з жыццём савецкіх людзей.

«Мы цікавімся падзеямі, якія адбываюцца ў Савецкім Саюзе, — гаворыць Роберт Кені. — Чытаем усё, што з'яўляецца ў прэсе аб вашай краіне, слухаем радыё. Калі вы даеце лічбы, факты, расказваеце, што за пэўны тэрмін у якім-небудзь горадзе пабудавана многа новых дамоў, гэта цікава. Але нам хацелася самім убачыць, хто жыве ў гэтых

дамах, як жыве, якія ўмовы створаны для працоўнага чалавека. Нам хацелася убачыць савецкіх людзей у іх звычайнай абстаноўцы, у іх паўсядзённым жыцці. Мы прыехалі да вас. Пабывалі на прадпрыемствах, заходзілі ў кватэры да рабочых, служачых. У нас склалася ўражанне, што ў Савецкай дзяржаве ўсё робіцца для таго, каб простаму чалавеку добра жылося. Сухія лічбы ажылі».

Пасля таго, як Савецкі Саюз закупіў у Канады пшаніцу, у нас праяўляюцца асабліва цікавасць да таго, як абстаецца справа з забеспячэннем прадуктамі харчавання ў вашай краіне. Ёсць у нас людзі, якія думаюць, што вы галадаеце. Мы пабывалі ў Маскве, Кіеве, прыехалі ў Мінск. Усюды ха-

дзілі па магазінах. Хлеб, булкі, ёсць усюды. Кармілі нас добра ў рэстаранах. Мы нават паправіліся. Цяпер раскажам у Канадзе, што ніякага крызісу з харчаваннем у Савецкім Саюзе няма. Мы ўсё, што хацелі, убачылі і зможам адказаць дома на ўсё пытанні».

У заключэнне Джон Вігдор і Роберт Кені запрасілі членаў Беларускага аддзялення таварыства «СССР—Канада» часцей прыязджаць у Канаду. «Мы вам пакажам нашу краіну, прадаставім магчымасць пабываць на заводах, пагутарыць з людзьмі. Пазнаёмім з мастакамі, артыстамі. Наладзім сустрэчу ў нашым доме дружбы. Мы ўпэўнены, што вы палюбіце Канаду так, як мы палюбілі вашу краіну».

Д. ЧАРКАСАВА.

**ЗАЯВЛЕННЕ ГРУППЫ
МИНСКОГО ДУХОВЕНСТВА И МИРЯН**

Нам стало известно, что в последнее время, с легкой руки недобросовестных людей, в западной прессе был опубликован ряд статей, клеветнически извращающих жизнь верующих в Советском Союзе. Прикрываясь маской сочувствия и сострадания, авторы и те, кто стоит за их спиной, пытаются представить положение Русской Православной Церкви в СССР в крайне неверном и искаженном виде, ни в какой мере не соответствующем действительности.

Католический журнал «Таблет», а за ним и «Черч Таймс» в январе 1964 года опубликовали «Обращение верующих из России», полученное ими от британских туристов, побывавших в Советском Союзе в августе 1963 года, которые якобы получили это «обращение» от «верующих России».

Газета «Манчестер Гардиан» 20 января 1964 года опубликовала статью «Православная церковь взывает ко

всему миру», в которой сообщает, что якобы члены Православной Церкви в Лондоне обратились ко всем христианам в России, Югославии и других странах за «железным занавесом».

Ознакомившись с вышеуказанной публикацией, мы — представители духовенства и верующих Православной Церкви Белоруссии считаем своим долгом заявить следующее.

Иностранные туристы передали редакции заведомо ложный пасквильный материал, написанный якобы от лица верующих. На самом деле верующие не могли так искажать действительное положение церковных дел. Авторы «обращения» вольно или невольно возводят клевету на верующих и особенно на духовенство Советского Союза. А это нельзя иначе воспринять, как оскорбление верующих людей.

Всякий, кто бывал в нашей стране, мог убедиться, что наша церковь — ее слу-

жители и рядовые верующие — прихожане наших храмов — живут полной христианской жизнью. Они свободно удовлетворяют свои религиозные потребности, что гарантируется и советским законодательством. Духовенство в меру своих сил и способностей трудится на ниве Христовой и стоит на высоте своего положения. Оно ежедневно совершает общественные богослужения, таинства и требы, назидая своих прихожан. В воскресенья и праздничные дни пастыри церкви с церковного амвона провозносят проповеди на евангельские и церковные богослужебные темы, а также призывают к молитве о мире во всем мире между народами.

Отношения между пастырями и пасомыми самые добродетельные, в духе христианской любви. Минск-Белорусская епархия живет полной церковной жизнью. Она является частью всей Русской Православной Церк-

Кожному хацелася ўласнымі вачыма, а не праз шкло фотаапаратаў убачыць сцэжкі, па якіх калісьці хадзіў вялікі рускі паэт, дрэвы, шлох якіх чуў Пушкін. І толькі пазней, калі мы «ўжыліся» ў акружаючую абстаноўку, крыху звякліся з ёй, раз-по-раз пачалі шчоўкаць затворы «ФЭДаў» ды «Зоркіх».

Павольна ідзем па вялікім парку, пасаджаным яшчэ дзедам паэта М. А. Ганібалам.

На адной з алей пушкінскага парку бачым магілу невядмомага гераю. Ля магілы, увенчанай сімвалічнай гранітнай чашай для вечнага агню, на мармуравай пліце золатам напісана: «Вечная слава гераю, паўшаму ў баі з нямецка-фашысцкімі захопнікамі за Савецкую Радзіму, за нашага Пушкіна».

Але вось экскурсавод запрашае нас у дом-музей. Дом параўнаўча невялікі: у ім усяго пяць пакояў. Тут сабраны асабістыя рэчы паэта, рукапісы яго многіх твораў.

Непадалёк ад дома стаіць хацінка, у якой жыла няня паэта Арына Радзівонаўна.

За возерам Маленец, над ракой Сораць, размешчана Трыгорскае — маёнтак блізкіх сяброў Пушкіна — сям'і Осіпавых—Вульф. Дом у Трыгорскім называюць «Домам Ларыных», паколькі яго быў і лад жыцця адлюстраваны Пушкіным у «Яўгеніі Анегіне», а маладая дачка Осіпавых — Анна Вульф з'явілася прататыпам Таццяны Ларынай.

Да гэтага часу наваколле Міхайлаўскага і Трыгорскага захоўвае сляды слаўнага мінулага рускай зямлі. З усіх дарог, якія вядуць да пасёлка Пушкінскай горы, бачны сцены Успенскага сабора былога Светагорскага манастыра, пабудаванага 400 год таму назад па ўказу Івана Грознага. Сюды марознай лютаўскай ноччу 1837 года пад канвоем пецярбургскай паліцыі была прывезена труна з целама забітага паэта.

Магіла Пушкіна... Але не думку аб смерці выклікала ана ў нас, а думку аб бесмяротнасці светлага генія, аб любві да яго савецкага народа. І мімаволі ўспылі ў памяці радкі:

Слух обо мне пройдет по
всей Руси великой,
И назовет меня всяк сущий
в ней язык,
И гордый внук славян,
и финн, и ныне дикой
Тунгус, и друг степей
калмык...
Э. ЯЗЕРСКИ.

ви, возглавляемой святейшим Патриархом Московским и всея Руси Алексием.

Мы не намерены скрывать то, что имеется у нас. Скажем прямо, что среди молодежи наблюдается равнодушное отношение к церкви. Но из этого нельзя делать вывод, что «в России нет уважения к свободе религии». Ведь даже католический журнал «Чивильто-католика» говорит о современном кризисе веры на Западе среди молодежи. Этот журнал 11 сентября 1963 года поместил статью «Существует ли кризис среди молодежи?» В ней говорится, что опубликованные недавно результаты опросов, проведенных с целью выяснения отношения современной молодежи к религии и в частности к христианству, свидетельствуют о том, что среди молодежи наблюдается и глубокий кризис веры.

Авторы и организаторы «обращения» пытаются поставить под сомнение свободу вероисповеданий в СССР. Они не скрывают своего раздражения и стараются убедить читателей, что Русская православная церковь претерпевает жестокие преследования. Они подчеркнуту рисуют в мрачных красках положение

ПЛАНЕТА ЗА ТЫДЗЕНЬ

ЗАКЛІК ВУЧОНЫХ

ВАШЫНГТОН. Амерыканская федэрацыя вучоных выступіла з заклікам да прэзідэнта ЗША аб'явіць, што Злучаныя Штаты не прымяняць першымі хімічную і біялагічную зброю. Гэта буйнейшая арганізацыя амерыканскіх вучоных таксама заклікала прэзідэнта Джонсана спыніць масавую вытворчасць біялагічнай зброі і распрацоўку новых відаў біялагічнай і хімічнай зброі, а таксама дабівацца заключэння міжнароднага пагаднення аб забароне прымянення біялагічнай і хімічнай зброі і аб адмаўленні распрацоўкі такіх відаў зброі.

ПРАЦЯГВАЮЦЬ ГОНКУ УЗБРАЕННЯ

ПАРЫЖ. Па сведчанню парызскага друку, на заводах магната французскага самалётбудавання Дасо пачалася серыяная вытворчасць звышшкварных рэактыўных бамбардзіроўшчыкаў «Міраж-4». У планах французскага ваеннага камандавання ім адводзіцца асаблівае роля: яны прызначаюцца для транспарціроўкі атамных бомб, якія складаюць славу «ўдарную сілу» дэголеўскага ўрада. Цяпер будзе першая серыя — 50 машын. Кожны самалёт «Міраж-4» каштуе прыкладна 200 мільёнаў франкаў.

НЕ ЗДЗЕЙСНІЛІСЯ СТРАШЭННЫЯ ПЛАНЫ

Савецкая Армія, разграміўшы гітлераўскія полчышчы, вызваліла ўвесь свет ад карычневай чумы. Фашызм нёс смерць мільёнам людзей розных нацыянальнасцей і ў першую чаргу яўрэям, якія па плане шалёнага фюрэра павінны былі быць знішчаны пагалоўна. Затым на чарзе былі палікі і ўкраінцы. Але не здзейсніліся страшэнныя планы гітлераўскіх людоедаў — чырвоны сцяг перамогі залунаў над фашысцкім рэйхстагам.

Я хачу расказаць аб сваім сціплым укладзе ў агульную справу перамогі над гітлераўцамі. Разам з рускімі, беларусамі, украінцамі, татарамі, казахамі і іншымі савецкімі людзьмі розных нацыянальнасцей, я, яўрэй, змагаўся за сваю сацыялістычную Айчыну. Мая ваенная прафесія — старшы гарматна-кулямётны майстар. Станкавыя кулямёты і гарматы, якія прайшлі праз мае рукі, знішчылі не адну тысячу гітлераўскіх захопнікаў.

Працаваў даводзілася не толькі ў майстэрнях, але і на перадавой. На Калінінскім фронце, напрыклад, мяне накіравалі рамантаваць станкавыя кулямёты ў дзотах. Адзін дзот знаходзіўся на ўзгорку. І, каб дабрацца да яго, трэба было метраў 50 прапаўзіці па адкрытай мясцовасці, якую ўвесь час трымалі пад абстрэлам фашысцкіх снайперы. Мне прапанавалі чакаць да ночы, але я адмовіўся. Дабраўся я ў дзот якраз у час. Немцы

падняліся ў атаку. Я загадаў тром байцам, якія знаходзіліся пры кулямёце, адпаўзіці ў траншэю, таму што асноўны ўдар павінен быў абрушыцца на дзот, а сам застаўся і пачаў збіраць кулямёт. Калі гітлераўцы былі зусім блізка, кулямёт загаварыў. Праціўнік гэтага не чакаў, атака была адбіта.

За час вайны я падрыхтаваў шмат добрых гарматна-кулямётных майстроў. Сярод іх Мікалай Вайцахоўскі, Павел Рэпіла і многія іншыя. У дывізіённай майстэрні я ўдасканаліў снайперскую вайну. Пра гэтыя вайноўкі пісалі ў франтавых газетах. Асабіста ў мяне была свая кантрольная вайноўка № 990. З яе я знішчаў гітлераўскіх назіральнікаў на адлегласці чатырох кіламетраў.

Некалькі разоў быў паранены, асабліва цяжка пад Каўнасам — асколкам гранаты ў нагу. Урачы хацелі нагу ампутаваць, але я не згадзіўся. Доўга ляжаў у шпіталі; калі выпісаўся, нага не гуляла і яшчэ доўга балела. Аднак гэта не перашкодзіла мне вярнуцца ў строй і зноў рыхтаваць снайперскія вайноўкі і станкавыя кулямёты.

Па чарцяжках маёра Марка Бярдыянскага я зрабіў пяцьвольны мінамет, які замест 10 чалавек абслугоўваў толькі двое. Я быў на фронце да апошняга дня — да перамогі і шчаслівы, што ўнёс свой уклад у справу разгрому фашызму.

М. ПАЛЯКОУ.

г. Барысаў.

церквы. Неужэлі, прыбегаючы к падобнаму прыему, автары думают, што яны робяць добрае дело, служат добру і міру? Вядома, яны гавораць аб фальшывых версіях і ввядуць у заблуджэнне неасведомленых людзей. Это пахожа на падліванне масла в огонь «холодной войны» и, конечно, не связано с интересами Церкви и заботой о верующих. Тут, очевидно, скрываются люди, которые ничего общего не имеют с христианством. Они им прикрываются, как ширмой, для разжигания политической вражды между Востоком и Западом и намеренно клеветают на нашу страну.

Мы, верующие, патриоты своей Родины и, когда говорят о ней неправду, мы не можем быть равнодушными.

Вполне ясно, что подобные жалобы на «преследование верующих» не могут быть жалобами верующих, проживающих в СССР. Да и подписи, поставленные в жалобе, не отражают действительности верующих. Среди верующих наших прихожан мы никогда не встречали указанных фамилий. Следовательно, эти фамилии вымышленные, и поэтому сама жалоба, поступившая в западную

прессу «через туристов», не заслуживает доверия.

Обратимся к «фактам», о которых упоминается в Лондонской печати. Авторы обращения указывают на то, что в 1960 году в Минске были закрыты и разрушены «церковь архиепископальная и Козыревская церковь». Известно, что в годы Великой Отечественной войны г. Минск до основания был разрушен немецко-фашистскими захватчиками. После войны он восстанавливается на новой основе, еще и сейчас проводится большая реконструкция города. О Минске говорят, как о совершенно новом городе, построенном в послевоенное время. Естественно, что по плану реконструкции были снесены многие устаревшие здания, в том числе две маленькие и ветхие церкви, из которых одна, так называемая архиепископская, уже до войны не использовалась, и здание было приспособлено под клуб инвалидов.

В обращении говорится о том, что в Белоруссии не допускаются дети до св. причастия. Это не соответствует действительности. Все дети, приводимые в церковь верующими родителями, причащаются священниками.

Правда, церковь, согласно законодательству, не занимается религиозным обучением и воспитанием детей, это делается в семье самими родителями. Известно, что в нашей стране школа отделена от церкви и в ней нет религиозного обучения. Зато, когда наступает совершеннолетие, каждый самостоятельно решает, как определить свои убеждения. Если кто проявит свою религиозность, то свобода его верований обеспечивается советским законодательством. Желающие же посвятить себя служению Церкви Христовой поступают в Духовные семинарии и Академии.

В «обращении» упоминается о Жировицком монастыре. Говорится, что 20 мая 1963 г., в день памяти Жировицкой иконы божьей матери, «сюда прибыли многие верующие со всей России». Тогда же «прибыли представители минских и гродненских властей и воспретили духовенству вести службу, т. е. проводить литургию». И далее: «Жировицкий монастырь в Гродненской области близок к закрытию».

Меня, архимандрита Максима (Кроху), бывшего в то время благочинным Жировицкого монастыря, а ныне

находящегося в штате Минского кафедрального собора, удивляет заявление тех, кто, не зная распорядка богослужений, 20 мая осмелился написать, что в этот день якобы в Жировицком монастыре не была совершена божественная литургия. Это заявление не соответствует действительности. Богослужения в Жировицком монастыре совершаются без каких-либо ограничений, в любое время дня и ночи, и прибывающие на богомолье верующие всегда могут посещать их.

Жизнь Жировицкого св. Успенского монастыря функционирует вполне нормально, согласно церковному уставу и монастырскому распорядку, и не наблюдается никакой тревоги среди насельников и паломников обители относительно дальнейшего существования его. Жировицкий монастырь имеет все возможности к тому, чтобы и в дальнейшем все насельники его могли выполнять свои монашеские обеты. Они имеют территорию, на которой расположены четыре храма и Минская духовная семинария. Монастырь имеет свои доходы, которых вполне достаточно для того,

(Окончание на 8-й стар.)

Набліжаецца слаўная гадавіна вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх цемрашалаў. У гэтыя дні савецкі народ з удзячнасцю ўспамінае сваіх сыноў, якія гераічна абаранялі Радзіму і аддалі жыццё за яе шчасце. Але народ не забыў і заклімаў ганьбай чорныя імёны тых, хто дапамагаў гітлераўцам рабаваць і знішчаць савецкіх людзей. Такіх вылюдкаў было нямнога, але яны былі.

Першым памагатым гітлераўскіх катаў у Беларусі, самым прывілеяваным лакеем акупантаў быў прэзідэнт так званай «Беларускай цэнтральнай рады», былы памешчык і царскі афіцэр Радаслаў Астроўскі.

Нам, былым партызанам Магілёўшчыны, добра помніцца антынародная дзейнасць Астроўскага ў Беларусі, тым больш, што ў 1943 годзе Астроўскі быў начальнікам акругі ў Магілёве, і ўсе карныя экспедыцыі немцаў супраць партызан і мірнага насельніцтва былі ў той ці іншай меры звязаны з яго імем.

Фашысцкі лісток «Новый путь», які выходзіў у той час у Магілёве, усяляк услаўляў Астроўскага, падкрэсліваў яго «асветную» дзейнасць, яго клопаты аб беларускай культуры.

«Асветная» дзейнасць Астроўскага заключалася ў тым, што ў час яго кіравання акругі і з яго прамым удзелам у Магілёве быў абрабаваны музей, знішчаны кніжны фонд ўсіх бібліятэк, не толькі грамадскіх, але і асабістых. Спальвалі творы рускіх класікаў, творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Дуніна-Марцінкевіча і многіх іншых. Школы былі заняты пад казармы войск і паліцыі, а ў будынку педагагічнага тэхнікума гестапаўцы катавалі лепшых сыноў і дачок беларускага народа.

Сведкі расказваюць, як на адной з нарад нехта ўсумніўся

ў мэтазгоднасці спальвання твораў Талстога. Астроўскі літаральна ашалеў ад такога «вальнадумства»:

— Спяныя людзі! Ці вы не бачыце, як гэты блажэнны старац заклікае і сёння да партызанскай вайны. Слухайце, што ён гаворыць: «І слава таму народу, які не як французы ў 1813 годзе, адсалютаваўшы па ўсіх правілах мастацтва і перавярнуўшы шпагу эфесам, грацыёзна і пацвіта перадае яе вялікадушнаму пераможцу, а слава таму народу, які ў мінуту выпрабавання, не пытаючыся аб тым, як па правілах паступалі іншыя ў падобных выпадках, з прастай і лёгкасцю ўзімае першую трапіўшую дубіну і гваздзіць ёю да той пары, пакуль у душы яго пачуццё знявагі і помсты не замяніцца пагардай і літасцю».

— Ну, чым не бальшавіцкая прапаганда? Памятайце, дубіна народнай вайны ўзнята над нашымі галавамі. Не і не! У печ, усё ў печ! І Пушкін і Талстой, і Гоголь для нас — чужаземцы. І не толькі іншаземцы, а прадстаўнікі варожай нам нацыі і культуры.

У сваіх шматлікіх выступленнях Астроўскі запэўніваў сваіх гаспадароў, што беларусы будучы паслухмянымі слугамі «фюрэра». А ў гэты час у беларускіх лясах дзейнічала каля 200 партызанскіх брыгад. Сотні тысяч гітлераўскіх катаў і іх памагатых знішчылі народныя мсціўцы Беларусі. На бальшавіцкі тэрыторыі рэспублікі былі партызанскія зоны, куды Астроўскі і яго гаспадары-немцы не асмеліваліся сунуць нос.

Усё гэта прыводзіла фашысцкага халугу ў шаленства. Нахабная брахнэй аб «самастойнай» беларускай дзяржаве, аб беларускай мове і культуры Астроўскі спрабаваў маскіраваць сваю сапраўдную ганебную ролю пры акупантах. Хто-то, а Астроўскі ведаў, што Беларусь пад уладай Гітлера

можа стаць толькі калоніяй фашысцкай Германіі. І ён, чым мог, дапамагаў гітлераўскім вайскам.

Гэта ў дні яго кіраўніцтва Магілёўскай акругай у прыгарадзе Магілёва Пашкава была збудавана печ для спальвання трупаў забітых патрыётаў. Ніхто іншы, як Астроўскі цыннічна назваў гэтую печ «салатопкай». Дарэчы, гэта адзінае «прадпрыемства», якое пабудавалі гітлераўцы ў Магілёве за тры гады акупацыі.

Гітлераўцы пры актыўным садзеянні Астроўскага сістэматычна рабілі ў горадзе і яго аколках аблавы на людзей. Здаровых адпраўлялі ў Германію на катаргу, а непакорлівых, хворых і старых — у «салатопку».

Начальнік акругі ўвёў парад, каб бургамістры валасцей кожны тыдзень дакладвалі яму аб вёсках, дзе насельніцтва спачувае партызанам. У такія вёскі выязджалі карныя атрады. Вёску спальвалі, людзей знішчалі.

У вёску Казулічы Кіраўскага раёна карнікі прыехалі ўдзень і аб'явілі, што зробіць пераліс насельніцтва і выдадуць усім пашпарты. Усіх людзей заганялі ў школу, а будынак падпалілі. Супраць акон стаялі карнікі з кулямётамі і забівалі кожнага, хто спрабаваў выратавацца. На ўскраіне Казуліч, па тракту Кіраўск—Любонічы, ёсць вялікія могілкі — сотні крыжоў і помнікаў, пад якімі ніхто не пахаваны. Гэта ўмоўныя магілы 1 200 чалавек, спаленых карнікамі ў той дзень.

Такі ж страшны лёс напалкаў сотні населеных пунктаў Клічаўскага, Магілёўскага, Горацкага, Выхаўскага і іншых раёнаў вобласці.

Рада Астроўскага стварыла так званую «самапомач». Афіцыйная мэта стварэння гэтага органа — збор ахвяраванняў у карысць пацярпелых ад вайны. Пад выглядам збору ахвяраванняў агенты Астроўскага і ўзначаліўшага «самапомач» Сабалеўскага ўрываўся ў дамы і рабавалі ўсё каштоўнае. Заадно гэтыя агенты па збору «ахвяраванняў» шырока выкарыстоўваліся з мэтай шпіянажу.

Але хто з сапраўды пацярпелых ад вайны што-небудзь атрымаў ад гэтай «самапомачы»? Такіх не было. Відаць, за лік гэтых «ахвяраванняў» Астроўскі прыдбаў сабе багаты асабняк у Лондане.

Зрадніцкая дзейнасць Астроўскага была па заслугах ацэнена «фюрэрам». Два гітлераўскія ордэны атрымаў гэты халуг за сваю іудзіну службу, за тое, што быў актыўным памагатым гітлераўцаў у іх крывавак злачыніцтвах.

Многа зраднікаў за пасляваенныя гады прадсталі перад справядлівым судом беларускага народа. На кожным працэсе абвінавачваемыя і сведкі называюць імя оберздрадніка, ката беларускага народа Радаслава Астроўскага.

Нямала краін аб'ехаў Астроўскі пасля вайны пад рознымі прозвішчамі (ён жа Калюш, ён жа Корбут), карыстаючыся правам палітычнага прыстанішча. Але ці мае гэты паслугач забойцаў такое права?

Іван КРЫСКАВЕЦ,
былы партызан Вялікай
Айчынай вайны.

ЗБІРАЛЬНІК СКАРБАЎ

Споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Казіміравіча Сержпутоўскага, выдатнага беларускага вучонага, лінгвіста, этнографа і фалькларыста. У гісторыю беларускай фіталогіі ён увайшоў як складальнік некалькіх кніжак казачнага эпасу народа, які ён моцна любіў і з якім быў непарўна звязаны.

Навуковая і літаратурная дзейнасць Сержпутоўскага была высока ацэнена акадэмікамі А. Шахматавым, Я. Карскім. Імя яго вядома і за межамі нашай краіны.

А. К. Сержпутоўскі нарадзіўся 21 чэрвеня 1864 года ў в. Бялевчы Малашэйцкага сельсавета Слуцкага раёна Мінскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і.

Грамаце навучыўся самастойна. Доўгімі асеннімі вечарамі пры святле лучыны вучыўся ён чытаць і пісаць. У 1884 годзе Аляксандр Казіміравіч паспяхова скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю. Затым дзесяць гадоў працаваў у якасці настаўніка на Палессі. Тут ён прайшоў сапраўдны народны ўніверсітэт, назаўсёды палюбіў тых людзей, сярод якіх жыў. Праца на Палессі параліла Сержпутоўскага з сялянскімі, шматлікімі казачнікамі, байкарамі, дзівоснымі людзьмі Беларусі.

З 1893 года Сержпутоўскі працаваў у розных установах Мінска, а з 1900 года — на Пецярбургскім паштамце. У 1904 годзе закончыў археалагічны інстытут. З 1906 года па 1940 год працаваў у Дзяржаўным Рускім музеі (зараз Дзяржаўны музей этнаграфіі народаў СССР).

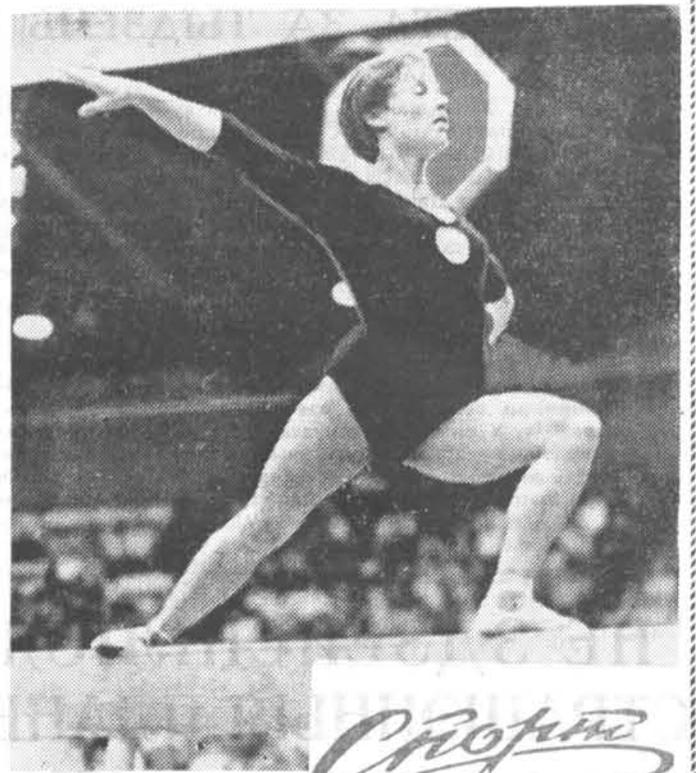
Памёр А. К. Сержпутоўскі 9 сакавіка 1940 года ў Ленінградзе на 76 годзе жыцця.

У адным з першых сваіх артыкулаў, надрукаваным у газеце «Мінскіе губернскіе ведомости» 26 красавіка 1891 года, Аляксандр Казіміравіч з гораччу пісаў: «Неабходна ў кожным сяленні абсталяваць грамадскую чытальню, забяспечыць яе карыснымі кнігамі, даступнымі разуменню сялян». У тых часы

паведамляецца аб даследаванні мовы, творчасці і побыту беларускага насельніцтва.

Літаратурныя працы, лінгвістычныя даследаванні і фальклорныя зборнікі А. К. Сержпутоўскага сведчаць пра яго глыбокую любоў да свайго народа і Радзімы, служачь багатым матэрыялам для вывучэння культуры працоўных, іх надзей і спадзяванняў, усяго таго, што народ праціе праз стагоддзі.

М. МАЛОЧКА.

Недаўна ў Гродна праходзілі спаборніцтвы на кубак БССР па гімнастыцы. После выдатных выступленняў у Сафіі, Стангольме і Парыжы зноў мела вялікі поспех беларуская спартсменка чэмпіёнка СССР Алена Валчэцкая. Яна набрала лепшую суму па адвольнай праграме і выйшла пераможцай на ўсіх чатырох снарадах.

На Мінскім стадыёне ручных гульняў таварыства «Спартак» адбылася міжнародная сустрэча па баскетболу паміж зборнай камандай Рабочай спартыўна-гімнастычнай федэрацыі Францыі і баскетбалістамі беларускага «Спартана».

На працягу двух таймаў перавага была на бану мінчан і ў выніку — перамога 89:40.

Фота Д. Церахава.

Незабыўнае

Кожны год, у чэрвені, калі на календары застаецца ўсё менш лістоў да 22, мяне ўсё мацней цягне яшчэ раз да стаць пацёртыя, з пажоўклымі лістамі шыткі з франтавымі запіскамі. Перагортваючы іх, нібы зноў перажываю даўно ўжо мінуўшы, але незабыўны час, які пакінуў прыкметны след у маім жыцці, як і ў жыцці кожнага савецкага чалавека.

У пачатку 1945 года давялося мне ў складзе часцей 1 Украінскага фронту, прымаць удзел у вызваленні фашысцкага лагера смерці Асвенціма. Не буду расказваць аб тым, як тут гітлераўцы метадычна знішчалі сотні тысяч людзей, як гінулі тут ахвяры гітлераўскага «новага парадку», якіх звозілі з усіх акупіраваных краін. Я хачу расказаць аб людзях, якія не скарыліся ворагу. Вось што мне ўдалося запісаць са слоў вязняў.

...Па заданню камандавання лагера з ліку палонных — савецкіх грамадзян — адабралі 80 чалавек. Прапанавалі ім льготны лагерны рэжым і абяцалі пасля заканчэння вайны адразу ж адпусціць дамоў, калі яны дадуць згоду пайсці працаваць у так званую «зондэркаманду». Гэта каманда павінна была перацягваць трупы атручаных газам людзей у пэчы крэматырыя. Перад гэтым некалькі спецыяльна са складу каманды вылучаных людзей павінны добра аглядзець кожны труп, зняць пярсцёнкі, завушніцы, вырваць пры дапамозе абцугоў залатыя зубы.

Ніводны з адабраных не згадзіўся ганейнай цаной купіць хоць маленькую надзею захаваць сабе жыццё. У гэты ж дзень усе восемдзесят былі спалены.

...У студзені 1942 года каля шасцідзесяці савецкіх ваеннапалонных, абураныя зверскімі адносінамі наглядачыкаў, накінуліся на іх, абязброілі, забілі і імкнуліся ўцячы. Большасць смельчакоў была скошана кулямётным агнём з вар-

тавых вышак. Астатніх акружылі ў лесе, куды ім удалося дабрацца, і знішчылі.

А вось яшчэ запіс, але іншага характару:

...Ішлі з таварышам ля лагера. Раптам, не згаворваючыся, спыніліся каля аднаго з «блокаў». Да нашага слыху данеслася мелодыя так добра знаёмай «Кацюшы», толькі спявалі яе на чужой мове.

Было ўжо позна, але мы вырашылі зайсці, даведацца, хто гэта спявае. Накіроўваючыся па цёмнаму калідору на гукі песні, трапілі ў вялікую камеру. Тут знаходзіліся былыя вязні — французы.

Праз некалькі хвілін з другой палавіны будынка прывялі чэха, які ведаў трохі і рускую, і французскую мову. Завазлася ажыўленая гутарка. Пачалі мы:

— Адкуль ведаеце нашу савецкую «Кацюшу»?

— Ад вашых суайчыннікаў, якія былі тут у няволі. Яны часта яе спявалі. Цудоўная песня і словы такія добрыя. Мы яе пераклалі. Нядрэнна атрымалася.

Да перакладчыка падбегла французжанка, загаварыла.

— Прапануеце разам спець пра рускую Кацюшу.

Вядома, мы не пярэчылі. Прапелі ад пачатку да канца, кожны па-свойму, з вялікім уздымам.

Мы папрасілі іх спець «Марсельезу», абяцаючы падцягнуць. Усе пераглынуліся, загаварылі паміж сабой. Высокі мужчына з суровым тварам салдата растлумачыў:

— Мы просім прабачэння, але такую просьбу выканаць не можам. Есць агульны ўгавор: у гэтым проклятым месцы ні за што яе не спяваць. Марсельезу заспяваем, калі ступім на родную зямлю.

Мы іх зразумелі і, вядома, не настайвалі. Нас засыпалі пытаннямі.

Чутка аб тым, што да французаў прыйшлі савецкія афіцэры, хутка разнеслася па ўсяму «блоку». З'явіліся чэхі, юга-

славы, бельгійцы. Зрабілася вельмі шумна.

Доўга не маглі развітацца. Кожны хацеў яшчэ што-небудзь сказаць. Засумавалі, што мы не ўсё і не ўсіх разумеем, Чэх-перакладчык доўга не адпускаяў руку, настойліва прасіў пасля вайны прыехаць у вольную Чэхаславакію, пераканацца, які цудоўны горад Злата Прага.

Шлі да сябе ў прыўзнятым настроі. Маўчэнне парушыў мой сябра.

— Якое ўсё ж моцнае пачуццё—любоў да Радзімы. Яго, відаць, яшчэ малое даіца ў сябе ўбірае з малаком маці. Для чэха на зямлі няма лепшага горада, чым яго Злата Прага, французы — у захапленні ад Парыжа, югаславы закаханы ў свой Белград... А паглядзі на палякаў. Для іх няма горада даражэй і бліжэй, чым Варшава. Яшчэ не скончыліся студзеньскія баі за яе вызваленне, а варшавяне, якіх вайна і акупанты раскідалі па ўсёй краіне, ужо імкнуліся да яе.

— А для нас, — працягваю я,— для ўсіх савецкіх людзей, таксама няма радней і даражэй Масквы. Не выпадкова яе народ называе любоўна матухнай. А побач з ёю, дарагія каму Ленінград, каму Кіеў, каму апалены вайной Мінск. Або якая-небудзь Іванаўка, нават на карце не азначаная, але блызна дарагая таму, што там нарадзіўся, бегаў у школу. Кожнаму сваё...

Г. СЕВЕРЫН,
падпалкоўнік у адстаўцы.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77,
Дом друку.
Рэдакцыя газеты
«Голас Радзімы».

ЗАЯВЛЕНИЕ ГРУППЫ МИНСКОГО ДУХОВЕНСТВА И МИРЯН

(Начало на 6-й стр.).

чтобы питать и одевать своих насельников, и потому заявление о близости Жировицкого монастыря к закрытию необосновано и не соответствует действительности.

Указываются еще на несчастный случай, который был в августе 1963 года в церкви города Горки Могилевской области, где в результате паники, вызванной пожаром, действительно были пострадавшие. Авторы, искажая действительное положение, говорят о «варварском издевательстве над членами общины православной церкви и священниками». Ничего подобного не было. В церкви проходили и проходят богослужения, где проводят их два священника. Говорят, что «священник, который был ни в чем неповинен, находится ныне под судом». И это неверно. Протоиерей Петр Кузмич Раина, при котором произошел несчастный случай, обучается в Московской Духовной Академии, а на его место назначен новый настоятель.

Одним словом, авторы паквильного письма сами себя подвели тем, что, искажая факты, вольно или невольно сделали клеветниками, прикрывая свою клевету анонимными подписями.

Такое же, с позволения сказать, «соответствие действительности» и других утверждений авторов «обра-

щения». Поэтому мы ограничимся сказанным, полагая, что русская народная мудрость, гласящая «у лжи короткие ноги» — восторжествует и на сей раз.

Благочинный церковей 2-го Мінскаго округа, митрофорный протоиерей, служящий 45 лет на одном приходе в селе Городилово МАЕВСКИЙ Алексей Ипполитович.

Священник свято-Духовского Мінскаго кафедрального собора, о. благочинный Жировицкого монастыря Архимандрит МАКСИМ (Кроха) — Благочинный церковей Могилевского округа священник БУГЛАКОВ Михаил Иванович.

Помощник старосты Мінскаго кафедрального собора КАРПИЛОВИЧ Александр Иванович — г. Минск. Прихожане свято-духовского Мінскаго кафедрального собора ДЕГТЯРЬ Мария Клементьевна — г. Минск.

РЯБУШКО Анна Фоминична — г. Минск.

Староста Александроневской Церкви г. Мінска САЦУК Матрена Яковлевна — г. Мінска. Прихожане Александроневской Церкви г. Мінска МАРКОВ Александр Васильевич — г. Минск. ШИБКО Екатерина Доминиковна — г. Минск.

16 февраля 1964 г.